

TRIOBKA

З Новим Роком!

ВСІМ НАШИМ СПІВРОБІТНИКАМ, ПЕРЕДПЛАТНИКАМ ТА ПРИЯТЕЛЯМ ЗАСИЛАЄМО ЩИРЕ ПОЗДОРОВЛЕННЯ.

58

В Е С Е Л К А

ЛІТЕРАТУРНИЙ МІСЯЧНИК.

Ч. 6-7-8.

ЖОВТЕНЬ, ЛИСТОПАД І ГРУДЕНЬ — 1922 р.

М. КАЛІШ, ПОЛЬЩА.

886

З м і с т.

МЕРІЯМ. З циклю „Вона умерла“.	—	—	3.	І. З—КО. Літо.	—	—	—	—	—
ЄВГЕН МАЛАНЮК. Осіння молитва	—	—	—	АПОЛОНІЙ ЛИСТОПАД. Тасиність ночі.	—	—	—	—	—
М. СЕЛЕГІЙ. Осіння тривога. 29 жовтня.	—	—	4.	БОРИС Б. Русалка.	—	—	—	—	14.
І. З—КО. Осінь.	—	—	—	ВАСИЛЬ ЛІМНИЧЕНКО. На верхах.	—	—	—	—	15.
ЮРІЙ ДАРАГАН. Осінь.	—	—	—	АНТІН ПАВЛЮК. На кладовишу.	—	—	—	—	17.
АНТІН ПАВЛЮК. Осінь.	—	—	—	І. Л—О. В останнє прозвонили хмари.	—	—	—	—	—
БОРИС ГОМЗИН. У довгій ночі.	—	—	—	ПОЛЬ ВЕРЛЕН. І місяць білий.	—	—	—	—	—
БОРИС ГОМЗИН. У довгій ночі.	—	—	6.	М. ОСИКА. І як во дні они.	—	—	—	—	18.
ЛАРИСА ЕЛЬДЕ. В осени.	—	—	—	ГАЛИНА ОРЛІВНА. З пісень поневоленого духа.	—	—	—	—	—
АПОЛОНІЙ ЛИСТОПАД. З циклю „На хвилях одгуку“	—	—	—	ВАЛЕНТИН КОНОПАЦЬКИЙ. Надуті чайми.	—	—	—	—	21
—Осінні сонети.	—	—	7.	ЛЕОНІД ШИШ. Я часами чую згуки.	—	—	—	—	—
П. ЗАГОРУЙКО. Дзвони.	—	—	—	СЕМЕН ЛЕВЧЕНКО. Осінь.	—	—	—	—	—
РАВІНДРАНАТ ТАГОРЕ. Зі збірки „Плодозбір“.	—	—	8.	ОЛЕКСА КАРМАНЮК. Мій сон. (Закінчення).	—	—	—	—	22.
ВАСИЛЬ ЛІМНИЧЕНКО. Напотужмо блеск світанку.	—	—	—	БОРИС ГРИНВАЛЬД. Гами.	—	—	—	—	25.
ВАСИЛЬ ЛІМНИЧЕНКО. Держава жовтня.	—	—	9.	П. ЛАН. Під вражінням.	—	—	—	—	—
МЕРІЯМ. Вечір.	—	—	—	М. ПОДОЛЯК. Водоспад.	—	—	—	—	—
М. ОСИКА. Розграблений храм.	—	—	10.	Ф. КРУШИНСЬКИЙ. Мотря Кочубеївна.	—	—	—	—	26.
РОМАН ПЕТРІЙЧУК. Перстень глибин.	—	—	11.	МИСТЕЦЬКА ТРИБУНА.	—	—	—	—	45.
А. МОНТРЕЗОР. З циклю „Під чужим небом“.	—	—	12.	ВІБЛЮГРАФІЯ.	—	—	—	—	48.
МЕРІЯМ. Як сірі мряки.	—	—	—	ХРОНКА.	—	—	—	—	52.
ЮРІЙ ДАРАГАН. З циклю „Луна минувшни“—Ольга.	—	—	—						
І. Л—О. Буде.	—	—	13.						

МЕРІЯМ.

ІЗ ЦИКЛЮ: „ВОНА УМЕРЛА“.

Лінивим кроком осінь входить:
 вже вянуть цвіти багряні,
 і вітер жовте листя котить,
 і плачуть верби в ранків млі.

І знову я сиджу в садку,
 проміння срібне місяць шле.
 Спогадую минуле літо,
 нема його... нема тебе...

Спокійно плине місяць в хмарі,
 ховається, то вирина...

А я роздумую і плачу,
 і тихо шепчу: все мина...

ЄВГЕН МАЛАНЮК.

ОСІННЯ МОЛИТВА.

Під небом чужої країни,
 В туманах осіннього сну,
 На вимріяну Україну
 Молю я післати весну—

Туди, де ховаються хати
 В ярах, за горбами могил,
 Де люд вже знемігся прохати
 Сліпий, мовчазний небосхил.

Послив'яні ниви Поділля,
 Де нині—лиш дикий овес,
 Горби, болота та бадилля
 Під сумом осінніх небес.

Все спить і чекає, і мріє,
 Все вірить і молиться в сні:
 Покрий омофором, Маріє,
 Звели запалати весні!

5936

М. СЕЛЕГІЙ.

ОСІННЯ ТРІВОГА.

І не оросять
Мою землю роси,
Не заголосять
Стогоном вітри
На прощу—
голосінням.

І не зарюмає ржаве листя,
: Осінь

І тче, і плете павутиння
Сіре.

Як затріпоче

Мокрий горобець,
Накочугуриться качка качуриста,
Як застрікоче
Сіре в глибинах
— копицях

моєї пустки,—

Покладуся я сам на стернях,
Як лолишена хустка,
Хай плює мені небо в обличчя,—
Я око не мружу:
— мережу.

Хай дзьобає круками очі,
А міццю я стежку
мережу...

І піду я по тій
стежці вимріяній.

І знайду я себе
несамотнього.

І як стріхи
заплачуть—
З ними вітха
моя;
Бо росява Весна,
Бо росява
Весна!

1922.

29 ЖОВТНЯ.

Шамшавить тиша,
Диха осінь,
Дівочі коси
Гамір листя
Тче.

Блакить надземна
Жмені ласок—
Усміх красний
Аж доземно
Шле.

Ячить, зітхає
Лейт-хвиля
Між бадилля
Люлі грає
Снить.

Гамує стиха
Промінь сонця...:
Сміється стріха
Певно... Сон це
Кпить!..

1922.

ОСІНЬ.

Жовтіють шати кленів і каштанів,
Потворні хмари шлють зловіщі сльози,
Суворим подихом грозять тумани,
Срібляться ранки вісником морозів...

* * *

Брудна, вохка, холодна, неминуча
Іде вона... Стискає серце сум...
Рій безпросвітних, невеселих дум
Останнє нищить—спогади блискучі...

* * *

Осіній сон сумний закутав душу...
Ще крок і смерть... І раптом промінь яс-
ний!..

О, ні!.. Змагатися!.. Я жити мушу!..
Це ж... це минеться... Буде ще прекрасне:

Весна ясна і сонечко погоже...
Щасливий той, хто осінь переможе.

ЮРІЙ ДАРАГАН.

ОСІНЬ.

Вкрили парк смарагди і топази,
Чистим і глибоким стало небо,
Вітер ще, як і недавно,—блазень,
Але жартам вірити не треба.—

Темну зелень золото мережить,
І в густих листах живе тривога...
Кличуть мрії у туманну невідь
До божниць незнаного ще Бога.

ОСІНЬ.

В. А. Д.

Над кришталеву - ясними просторами,
Над містом повітовим і провінціяльним,
Ген, по-над далекими полями і лісами—
Немов витвір погляду твого задумного—

Лебідь - хмарка плине
У далекі пристані.

Ти мовчиш. І дивишся у далеч.
Мое серце кришталіє холодом.
По-над сивою стернею роєм зачорніла галич
В серце неба вихором розпороте.
В читку і холодную прозорість осені
Тебе хочу в строфи закувати ..
Із туманом постелився я в задум над покосі
Поховав своє останнє свято.
Люба! Усміхом (мов осінь!) в терпку п'яність,
В полиневу далеч радість визнач.
Усе ясно - кришталеве встало у тумани—
— В темні безвісті космічні линуци.
Зарубінять у ночі нам зорі.
Читким холодом почуєм всі хвилини.
У далекі пристані (не наш!), бліднучи,-просторами
Лебідь - хмарка плине...

М. ОСТРИГ. ВОЛИНЬ.
1921.

БОРИС ГСМЗИН

У ДОВГІ НОЧІ.

У довгі ночі самотні, без сну,
 Все слухаю вітра ридання —
 З далеких ланів, оповитих жалем,
 Несуться відчаю зітхання.

І слухаю жадно
 У довгі ночі ті стогни страшної журби:
 Шумить безпорадно

Так вітер і в ньому все чути прокляття юрби.
 Гуде та регоче.

Мов звір божевільний в конанні лютує-кричить;
 То злібно хіхоче,

То жалібно плаче, сумує, мов чайка квилить.
 Лягають, як карби,

На серце ті скарги, що вітер по світу жене:
 Віддав би всі скарги,

Щоб вітра не чути ридання, що мучить мене.

У довгі ночі самотній я сам
 Все слухаю вітра розмови.
 І линуть з ланів, оповитих жалем,
 Безмежного болю промви.

ЛАРІСА ЕЛЬДЕ

В ОСЕНИ.

Під шум водоспаду,
 В мутній глибині
 Принадні, як спокій,
 Кивають мені
 Прозоро-багряні
 — Піна на спині —
 Дрібненькі і жваві
 хвильки.

І дума, як спокій,
 Прозоро-ясна:
 „Не жити, не жити...
 Не прийде весна.“

Осіньного неба
 В ясній глибині
 — Блакитно-бездонній —
 Легенькі і білі
 Прозоро-тонкі
 Малесенькі хмарки
 І жваві й прудкі
 І линуть і манять
 Привітом: „живи.“

Блакитного неба
 В ясній глибині
 І жовтого листя
 На з'ялій землі
 Прощально-спокійний
 Сумчий і надійний
 Останній привіт.

АПОЛОНІЙ ЛИСТОПАД

З ЦИКЛЮ НА ХВИЛЯХ ОДГУКУ.

ОСІННІ СОНЕТИ.

II

Високі гори, а на них
Трава шовкова зеленіла,
І в мрійних думоньках своїх
Про день весінній шелестіла...
Ось несподівано мороз
На гори з снігом прибулдився
І на траві тій розстелився,
Не бачучи прозорих сльоз...
Так серце радісно замліє,
І в осени коханням мріє,
І бачить ясномрійні сни.
Та вмить чийсь холодні очі
Убють серденько серед ночі.
Як сніг траву ту в осени.

IV

В долині гір тече ручай,
Бренить, б'ючися об каміння...
І чути хвилі шепотіння,
Яка тече в далекій край.
Та прийдуть холоди осінні,
Без жалю в лів ручай скують
І буде рідко коли чути
З під льоду хвилі голосіння.
Так серце в літі засміється,
У ньому пісня пронесеться
Про всю красу весняних днів,
А осінь з нічкою сумною

Обгорнуть серденько журбою
І замира веселий спів.

П. ЗАГОРУЙКО.

ДЗВОНИ.

Дзвони, дзвони... Скільки звуків!
Із блакиті все пливуть,
Передзвони...
На подзвіння дзвонять, грають,
Чи на радість?..
Що несуть?..
З павутини ніжні звуки
Хтось сплігає,
розсипає...

По над бором, по над лісом,
В нетрі котяться аккорди,
Вертевицями здригають,
Грають, грають...
Плачуть, тужать срібні дзвони...
Хтось умер... когось нема...
Хто простився,
Розлучився?
І чого блакить німа?!
Чути співи із просторів
голосні...
Грають... Перли розсипають
не мені...

Дзвони гратимуть для мене
не тепер,
В млі туманній в день осінній...
...Хто це вмер?...

ЗІ ЗБІРКИ „ПЛОДОЗБІР“.

2. Як був ще юним, на цвіт похоже було життя моє, на цвіт, що з надміру свого пластинку кине дві, — й не чує ніколи нестачі в час, як дух весни в його воріт прохать приходить.

Тепер — у юності кінці — життя моє мов овоч, — і не щадить нічого він, а жде, щоби віддатись з повним скарбом насолоди.

3. Чи свято літа для цвіту свіжого тільки, а не й для листя сухого й зівялих квіток?

Чи моря спів звучний лише для хвиль наспілих? Невжеж не почуєтє в одпливу хвилях його?

Дороге каміння виткане в килим, що на ньому Король мій стоїть, але там ждуть терпеливі скиби, щоби діткнула їх його стопа.

Не багато велвких і мудрих, що в Господа мого сидять, та мене взяв у свої рамена Він і вчинив по вік своїм рабом.

5 Жменька пороху могла мені закрити знак Твій, як ще не знав його значіння я.

Тепер, коли мудріший став, його в усім читаю, усім, що перш закривало його.

Змальований у листі він квіток, із грив своїх ним фиді бризкають: високо возносять його холми на своїх верхах.

Одвернуте мав я від Тебе обличчя, то і слід Твій читав навпаки, не пізнавав гаразд його значіння.

Переклав ОРЕСТ ПЕТРІЙЧУК

*) Розвідку про твєрчість великого Бенгальця друкував „Постул“ с. р. у чч. 3 і 6.

НАПОТУЖМО БЛЕСК СВІТАНКУ!..

При золочених воротах,
За могилами,
Напотужмо блєск світанку
Всіми силами!

Замогильними, живими
І воскреслими —
Підземельними, земними
І небесними!

Озарімо свої душі
Сонця лунами,
Вічносйайними вінцями
Тай коронами!

Зі жагою і тугою
За Едемами
Побратаймося з буйними
Херувимами!

Не пускаймо з рук прапора,
Не хиляймося,
На тремтіння метеора
Не вдивляймося!

Над жарами намагання
Зогріваймося,
Лиш бадьоро, лиш бурливо—
Не хиляймося!!!

ЕВГЕН МАЛАНЮК.

ДЕРЖАВА ЖОВТНЯ.

I

Вже жовтий Жовтень гетьманує
В останнім золоті життя.
Ще високо в блакиті має
Старої перемоги стяг.
Стоїть, вдивляється, пильнує...
Горить ще хмуробровий зір,
Та сили тої вже немає,
Що брала коштовний ясир.
Хай біле пір'я гордо грає,
Хай на киреї злото слав,—
Він не мечем тепер керує,
Лише спокоем мудрих слів.

II

Ти одягнув гаї й ліси
В гетьманський кармазин і злото
І, поки не роздягне слота,—
Вони пишаються в красі.
Блищить останній маєстат
Презацного спокою смерти,
Під ним так солодко померти:
Заплющить очі і уста.
Пишайсь, слабий від давніх спек
В кармазиновому жупані,
Ясновельможний Жовтне, Пане,—
Тобі останній мій респект!

III

По всіх ребеліях гучних
Яку весну тепер знайшов ти!

62
9
Тобі, скрізь спокій запашний,
Чолом, Ясновельможний Жовтне!

Стоїш, одітий сяйвом слав
В сліпучо-золотім зениті,
І сняться сни добра і зла,
І солсдко і сумно снить їх.

Блакить і срібло сивизни
В короні чорної чуприни
Нагадують про шал весни,
Про всі пролинувші хвилини.

Ще сонцем сяє маєстат...
Сльозами ж золото проржавить
І вирве булаву держави
Від тебе чорний Листопад.

МЕРІЯМ.

ВЕЧІР.

Тихий сон по нивах ходить,
замикає цвітів очі
й ожемчужує росою
пелюстки ніжні, вівочі.

Ожемчужує росою
і цілує ніжно на ніч,
мов зефір голубить цвіти,
на добраніч, на добраніч.

Мріють зорі в тихім небі,
вітер хмарам пісню грає,
тужну пісню колискову —
й тихо, тихо Сон кружляє...

М. ОСИКА.

Розграблений Храме!
 Моя Душе! : Крале!..
 — На стінах Чад
 — чорнообнявся.
 — Мое Імя, Згряя
 — отруїла.
 Розкрівавлений Храме!
 Затураний Краю!..
 — Темно. Судороги стінами
 -- вклякають.
 -- Зойки.
 Судороги у Чаді
 — конають.
 О, голдний Боже!..
 - у серці: безкрівні очі
 — палять Лявою
 —: голодять. шукаючи,
 — У мозку: Кістяки - опухлість

пречорним стогоном
 — одпочивають. Могилою!
 — стікають.
 (Мої Слова!
 — скамяніли).
 — Повз Храму!

 — проходять.

 — не чують.

 В брата тихо - вбите:
 бам - м - м!..
 : Ситі!
 Дайте!
 Голод—
 Там - м - м!..

 скатований Христе!..

 На спалених устеньках
 — мій Дніпре! --
 — живе
 Твоє
 Терпіння.
 6. IX. 22.

РОМАН ПЕТРІЙЧУК.

ПЕРСТЕНЬ ГЛИБИН.

Спить море,
Хвилі заснули...
Леготом тихим

місяць їх плеса сріблить.
Цить, вітре, цить:
Море
спить...

Спить море,
Бурі заснули.
Морська безодня

тихим спокоем дрожить.
Цить, вітре, цить:
Море
спить...

.
.
.

В таємну, ясну ніч
у тихе, непрозоре
шле місяць срібло - світло,—
в зелемо - сине море...

В таємну, ясну ніч
шле місяць срібло - світло.

Вітрець заснув, здається,
і хвилями не гонить,
а тихе, непрозоре
глибин спокоем дзвонить

Зелено - срібне море,
вітрець заснув, здається.

А ген дрожить, хвилює,
зелена хвиля гнеться,
а з місяця сріблисте
півколом сяйво ллється,
А ген дрожить, хвилює
півколо хвиль сріблисте.
Дивний, таємний обряд...
Півкола срібні гнутья:
таємний перстень творять.
Заручин світла й глибини
дивний, таємний обряд.
Зелено - срібний перстень...
Дрожання світла ллються,
присягу хвилі мовлять.
Заручин світла й глибини
зелено - срібний перстень.

.
.
.

Спить море,
Звуків не чути??
Світла ж перстеном

мова таємна біжить.
Цить, вітре, цить:
Море,
чуєш?!
говоре!!
не спить!!!

6338

А. МОНТРЕЗОР.

З ЦИКЛЮ „ПІД ЧУЖИМ НЕБОМ.“

Пішла дума полем
 В невідому даль...
 Того, що залишила
 Їй не жаль.. не жаль...
 Нічого не чекає,
 Ой, нічого не жде...
 Глухими доріжками
 Іде... іде... іде...
 Пішла собі стернями...
 Ніхто її не зна..
 Куди мандруєш, думо?
 Ніхто і не пита...
 Пішла в престори, рідна,
 Назад не поверта...
 Чого вона шукає —
 Ніхто не зна.. не зна...
 Лиш ранком на Схід Сонця
 Поклониться вона...
 І далі в світ мандрує —
 Самітна — і міцна...

МЕРІЯМ.

... Як сірі мряки окутають землю сонну в по-
 пеластий саван, і цвіти складають свої рожеві
 пелюстки до вічного сну, — (тоді... я думаю
 про тебе.

... Як золоті зорі стануть мерехтити на темному
 обличчі неба, і ліс оповідає свою стару казку
 сонним травам, — (тоді... я згадую тебе.
 ... Як срібнолиций почина всміхатись до гір
 таємних, і, приглядаючися в озері дзеркальнім,
 сріблить пупінки айстрів покинутих, — тоді...
 я плачу по тобі.

ЮРІЙ ДАРАГАН.

З ЦИКЛЮ „ЛУНА МИНУВШИНИ“.

О Л Ь Г А.

Чолом!.. Шаліють гнів і муки...
 Тобі, скяжений біль — чолом!..
 В розпуці заломила руки
 Ти над захмареним чолом..
 Як уявити дійсність втрати?
 Роздерли Ігоря раби...
 „О, помсто, над зухвалим катом
 Нехай палає облик твій!..
 О, груди тверді і широкі,
 Хвилини нестощів і мрій...
 Вітай, мій ладо синеокій...
 Роздертий... мертвий ладо мій!..“
 ..
 Копає день в кривавих плямах,
 Як князь зшматований в лісах.
 Осель наисто у нестямі —
 Шаліють полумя і жах...
 Жорстко мститься і карає
 Найбільша від усіх орлиць,
 І люд зухвалий знає, знає
 Понятих полумям лисиць.

П. Омелъченко.

„Панна з' трояндами“.

І. П—О.

Б У Д Е.

... Така чужа для мене стала ти, Весталь-
ко, така далека... Така незрівняно пречиста, мов
свята... І я не хочу вже твоїх рожевих уст, ані
золота твого волосся...

... лише хотів би йти, твоїми йти слідами...

Через поля, де злоте жито жали, через
стерні — в блакитне завтра — Свято. — Через
поля, шляхи вітрів осінніх, — через стерні туж-
ні під ніч...

А ти йшла б, де сонце западає й жала б ос-
танні злоті колоски. — За твоїми слідами, сонце,
моя знеможене вечірнє проміння в крові й опа-
лах сліз клало б цілунок на добраніч, твоїм ясним
слідам, — — — і скрізь стерню слідів моїх зна-
чила б кров...

Через поля, де злоте жито жали, через стер-
ні в блакиті завтра — Свято, мої останні ясні
колоски у зимну смерті ніч...

* * *

Проте по ночі прийде День! І спалуть тіла
твої, воля сильна, неокута дібеться всіх бажань!!
І злоті стерні поростуть наново, зазеленіє
неполита нива.

На вічні Щастя жнива складемо з дожин-
кових лисень Осанна!

■ На вічний Щастя День,
■ кохана...

І. З—КО.

Л І Т О.

Раптом схід взяли пожари,
Чари втратили зірниці;
Гаптом степ заслали квіти —
Діти степу: жевці, жниці...

Танок серпу нищить жито,
Вмите пахощами нічки.
Ранок в сійві... Гублять сльози
Верболози біля річки...

Небо сине... Воздух чистий,
Голосистий жайвір грає:
Фебу гімни тче луною
Чарівною ген у гаю!..

АПОЛОНІЙ ЛИСТОПАД.

ТАЄМНІСТЬ НОЧІ.

II.

Вже пізня ніч... Влідіють зорі,
Літає місяць межі хмар.
Тополі в темному уборі
Стоять, як постаті примар.
Вже пізня ніч... та щось не спиться.
Ворушать голову думки.
Проносять молоді роки
І все, що тільки тепер сниться.
Вже пізня ніч, а сну нема...
Невжеж це знову все вона
Вночі думки мої тривожить?..
Заглянув місяць у вікно
Й, здається, мовить про одно:
Не спи!.. Будь стійким на сторожі!

РУСАЛКА.

Срібриться місяця доріжка
і хвиля б'є у край ріки.

Русалка ніжна, біла ніжка
виринає з осоки.

Зеленкуваті зорять очі,
перлини їй блищать в косі; —
роскішний вабить стан дівочий
в обійми пристрасні краси.

Їй голос струнно мелодійний
струмочком дзвонить в комиші.
Несеться спів, як казка мрійна,
і тане в роскошах тиші.

Люлю, люлю —

зорям пісню сную.

Для любови, для забави
є шовкові трави.

Прийди, милий і хороший,
по веселках рясноросних: —

обійму і залоскочу,

я русалка, я так хочу!

В зачарованій тиші
крізь дзвінкії комиші,
на русалчин страсний зов,
плине - лине легкий човн.

На човні тім молоденький,
блідоділий, вус чорненький,
козак з мрійними очима
кличе: де моя дівчина?

Довго я блукаю в світі,
все не можу її стріти!
Деж сховалась чарівниця,
кароока, білолиця?
Човен став. Комиш притих.
Тільки чути: десь - то сміх
переливний, трельно - срібний,
пещотливий бренькит дрібний: —

На пісочку золотистім
в сяйві- майві променистім
перед ним стоїть нагая,
ніби привід - мрія рая,
чарівниця ночі діва
і обійми пещотливо
козакові простягає —

красні ласки обіцяє ...

І козак в обійми палкі
впав чарівниці русалки.

Люлю, мій зелений маю!

Я козаченька кохаю.

Порину з ним в пінний вир —
в свій палац перлин і зір!

Срібриться місяця доріжка
і хвиля б'є у край ріки.
І знов байдужня біла ніжка
виринає з осоки.

ВАСИЛЬ ЛІМНИЧЕНКО.

НА ВЕРХАХ.

Присвята В.п. О. М.

Сріблисту пряжу сизої, голубиної мряки вітерець на горді верхи положив. Туманностріми імлами приляг понурі обриви самотньої країни. Глухі, — невтишні гомони дівичого життя вітає грозою Вічності...

І мене вітає на верхах...

Над проваллям живучости, над перелогамі плачів життя, над буйними просторами людської печали ширяє моя схвильована душа. Досягання свої за вірлами шле в обрії Безмежності, хаптає за рубці лілейних шат Пречисту світа, збирає по блакитях перли красуні...

І просить, і благає:

— Життя, життя!

Гарячою, як розтоплені металі...
Палкою, наче смерекові вогні...
Барвистою, гей, веселчині смуги...
... А чистою, немов джерельні води...
А ясною, гей, блискавка громова...
А святою, святою...

Життя!

Верхи життя, туманами повиті!
Верхи надій, що з небом пристаєт!
Верхи змагань, тернисті, недоступні!
Верхи мої високі, золотисті!
Верхи мої!

Мені за Вами та сумно, так банно...
Я за Вами своє вікування проплачу!
Я до вас й на край світа прилину!
... з туги за вами пропаду...

На верхах моє життя мою смерть прожирає.
І наче павук — мережає мережку Долі.
Мережає таким тонким — тоненьким паву-
тинням!

Таким, як волос у косі моєї коханої —
таким, як соняшні промені!

... Гаптує злотистими сйавами Безсмертя...

Ой, де ви, верхи мої, де ви?
Випари людської крові встелились між
вами і мною,

так за вами сумую...

Ой, там, на верхах, взялося почаття моєї
апотеози Душі. Там розсипались кришталні пер-
ли з дідемів землі і я не жалував за ними...
Бо пасмами полумінних огнів, наче смугами рай-
дуги, вінчав моє чоло пресвітлий Херувим...

— й заянголили мої почуття.

А в моїх грудях, там де билося серце, полу-
мя струменями б'є, гаряча грань палахкотить.
І каплі крові раз за разом, одна за другою — на
жар падутъ й викапують пестливі течії пурпурно-
голубиних рік тіла—

І сниться мені: скопаний світ...

І сниться: Краса божественних хоромів...
пресвітлі, теплі, сйяливі теремі!

Роззвук великих дій людства у моїх нетрях
вілгомоном озвався. Та в мороці таємних далів

тихими очима зоріння я зустрів...

Гармонію живих, бурхливих душ...

Єднання всього, що живе...

І відгомін у своїх глибинах я приглушив.

І гордо глянув у „Прийдешнє“

В склепінню неба чавунні хмари заваготіли.
Дихання чорної Пантери моє чоло придавили.
Ячання голодних орлят прошибло мою душу.
Загрюкотіли громи наді мною!..

... Тремтінь проймає скроні.

— „Вскую прискорбна еси, душе моя?
Вскую?“

(: Меткий орел упав на дряхле дряго-
виння:)

„Вскую смягеші мя, душе моя?“

(: Послаблi горді крила:)

— „Вскую?“

(: Підстрілений упав на липке пряговиння:)

Землисті фіолети кровю забагрились.

А з крові росте нове життя!

... Мою жертву приймили духи Бога! І на сумнівах зацвіла Віра...

Вірю!

Вірю в перемогу Духа!

Боже!

Поможи мoйому недовірю!

Поможи!!!!

Ой, там, на тих верхах, на тих високих,
підблакитних верхах прийшли на світ мої бажання:
Мої три великі бажання...

Що перше—добро творити!

Що друге—красу любити!

Що третє—за Правду й життя положити!

Ой, там, на тих верхах, на тих високих,
підблакитних верхах прийшли на світ оці мої свя-
ті бажання!

Верхи життя, туманами повіті!

Верхи надій, що з небом пристаєте!

Верхи змагань, тернисті, недоступні!

Верхи мої високі, золотисті!

Верхи мої!

Защо так рідко я до Зас прихожу?

Тому перед собою все вас я не бачу?

Завіщо вікування мене від вас відво-
дить?

Завіщо?

— Мені за вами так тужно, так
банно...

Верхи мої!

Ігровище крамольних стогонів борні мене
від вас відводить.

Ігровище борні без змісту, без мети!

Ігровище змагання темних сил...

О -- ні!

Без вас мені життя — гірш смерті!

З туги за вами я й минуся...

Бо ви — ігровище пресвітлих, негво-
монних поривань душі:

Ви — ясні хороми моїх надій!

На вас узнав я правду буття!

На вас пізнав я дійсну, справж-
ню Людину!

Людино! Сестро із верхів!!
Красі твого духа я клонюся...
Добро твого серця мене крушить...
А Правда твоїх уст мене за поли миче...

ПОЛЬ ВЕРЛЕН.

І МІСЯЦЬ БІЛИЙ.

АНТІН ПАВЛЮК.

НА КЛАДОВИЩУ.

Вечір тишу в теплі вузли вяже.
Мрійно стеле м'яккі тіни.
Я чекаю. — Що сьогодні скаже?
Як згорять мої нічні годи-и...

Тільки би дивитись в темні очі —
Гімн весни у грона зорь низати.
В серці болем визріє молитва ночі.
О, так жаль щипшині умірати!

Чи прийде, чи ні?! Спочила тиша.
І цвіте високо синім оксамитом,
Де космічної ваги тарільця Бог дорівнює,
колише,

Аби чистими лишились мрійні діти.

І. Л—О.

* * *

В останнє продзвонили хмари
— (У серці моїм — тишина,
: вмивають осінь на мари.
і ти — наче ясна весна!)
Вистеляють гріб сніжинками,
— (Летить біле цвіття вишень,
: не вернеться сонце з квітками...
і ти: світле сонце і день!)

І місяць білий
Над ліс зійшов,
З віток наспілий
Пташиний зов,
Мов накликання...

Моє кохання!

В ставку таємнім
Дзеркалі дна
Відбились темні
Вербів видна
В вітру хитанні...

Мрії, кохання.

Величній, повний
Звучить із зір,
З шафірія мовно
На землю мир
Солодко лине...

Щастя хвилино!

Переклав І. Л—О.

М. ОСИКА.

І, як во дні они —
Лінивим розговором
Тумани:
 мандрують —
 кепкують —

Мізками.
А стара потвора,
Беззуба в гонорах:
Тусклими
 очами —
 сліпцями —

Сіримі,
В грудях разить болі
 прокволі!..

Звиса довга люлька в нього,
З грудей коптить
 Гниль —

— . — . — . —
В незглибимім Раю —
 Небелоні
В омофорі Чистих крил —
 В Боготроні
Рине сльози
 Ерос!..

Даремні шукання —
Д'нас
 : стежки заросли.

Шлях
 : вслала терням Кров!..

10. X. 22 р.

ГАЛИНА ОРЛІВНА.

З ПІСЕНЬ ПОНЕВОЛЕНОВОГО ДУХА.

ПРЕЛЮДІЯ.

Бачила я їх з виснаженими обличчями...
Бачила їх сотні, тисячі, що стояли, молитовно
зігнувши коліна...

Бачила пророчі очі..

Бачила подерті сорочки на плечах і горді
голови, піднесені у небо... І чула співи повні віри
в чудодійний ранок, що мав прийти зі сходу... І
зтиснені я бачила уста і вінці мучеників на го-
ловах—вінці з дротів і колючок.

І бачила в досвітній час огонь блакитний,
що горів у кожного над чолом —

— огонь святий в дротах кільчастих... —

І. ТУГА.

В передвечірній час весною, коли акації
розквітлі так широко розливають солодощі свої —
в передвечірній час душа так молиться Тобі, —
Тобі, котрого так я знала, Тобі, котрий на за-
вжди таємницею лишився — Тобі, далекому, а
такому невимовно близькому...

В передвечірній час далекими луками іду,
шукаючи квіток. Алмазами, перлами, рубінами
падають з моїх рук на шлях — не ті, все не ті.
Весняну нічку проблукаю, смерекам мере-
жанним руки простягну.

— Верніть мені Його!

В досвітній час шепчу предвісниці світанку;
— Ти знаєш, де до нього шлях? Весняним
ранком, як прокує зозуля привіт свій сонцю,

ридвючи припаду до землі.

— Скажи мені, як довго житиму на чужині?!

II. ВОНИ.

З дня на день я стріваю їх, зхудлих, зчорнілих, ще здалека пізнаю їх по високих, плечистих, тепер зігнутих постатях.

Вони ходять обідрані, в подертих чоботях— і тоді ховаються від людей, ходять провулками і стараються не пізнавати знайомих.

Вони ходять одягнені гарно і тоді прохажуються по великих улицах, вітаються зі своїми знайомими і роблять вигляд, що дуже кудись поспішають.

Я знаю вас! У вас у всіх в очах однакова туга, у вас усіх між бровами лягла однакова риса одчаю, однаково ночами безсонними ви молитесь Невідомому Комусь, Комусь Далекому простягаєте руки, шепочучи:

— Чи приймеш нас?

На вулиці, серед гуркоту авт і трамвайних дзвінків, різноголосого гомону юрби, я зустріваюсь з вами поглядами і очі шепочуть очам:

— Ми на чужині!

III. ТІНИ.

Сьогодні ми блукали над річкою, такою вузькою. По цім боці ми, по тім боці все наше.

Ми за межою ниви, де цвітуть посіяні нами маки. Дивилися на них здалеку і чули, як тягнуться від серця до них кривавлі нитки...

Щоб далі бачити рідні простори, зійшли на

гору. Сонце, заходячи, світило косими проміннями і кидало далеко наші тіни. І ми ставали так, щоби вони відбилися на другім боці. —

— І так, хоч тінями блукали по рідних нивах...

IV. ЗОЙК.

З розкритими очами лежу на соломлянім тапчані. Вікна глибоко у землі. На своїх грудях відчуваю весь тягар будинку. За стіною погана лайка і співи шевця. Здається святотатством згадка про зелене жито і небо... Шр - ш - ш... шепочуть таргани за грубкою, під одежою, в моїх давно забутих рукописах...

Десь згори чуються ніжні, колисаючі згуки фортепіано. Ніжність разить своїм доторкненням... Тільки не ніжність... Голову в солому, глибше, яко мога глибше, стиснені кулаки до скронів—

Красо, що була моїм Богом, душу, душу рятуй!

V. БАЙДУЖІСТЬ.

Лежать вони зранку до вечера на гнилій соломі, в холодних бараках, лежать із сірими обличчями і згаслими очами... Все байдуже... нема вороття... Здорові, сильні руки звисли з нар... Ждуть, поки хтось прийде і щось принесе... Зайве встати, зайве умитись... Навіщо йти на працю тим, що вже не мають „завтра“?

Закрити очі і лежати, лежати доти, доки щось не станеться...

Піти, піти до них, крикнуть про весняний ранок, розчинити двері—хай свіже повітря вда-

рить в голову, збудити їх глумливим сміхом, образити, як що потрібно...—

— Я люблю їх!..

VI. ВТОМА.

Привітне слово знесило. Проміні сонця розчулюють серце. Знов розкриваються зтиснені рани. Хтось захотів їх лікувати. —

— Навіщо?..

Ніжність розчулила. Весна завдала зайвих мук. Згадалася калина і кладка через струмок—

— Не треба!..

Як би прийшов хтось сильний і добрий, я б покірно пішла за ним —

— Веди!..

VII. НАДІЯ.

Очі стиглої вишні дивились питаючо:

— Любиш?

Що їй сказати міг?

Червоні маківки казали:

— Цілуй!

Як міг їх цілувати?— Вони були такі свіжі, а я ще вчора упивавсь устами, що були— для всіх.

— Руку дай, підем!

Навіщо їй мав устилати дорогу тернами сумніву? — Вона так вірила.

— Коханий, одчай свій віддай, я перев'ю його надією своєю.

Теплі руки обгортали серце... Линув, линув на легкій хмарці, а маки шепотіли —

— Ще вернемо на рідне лоно!..

VIII. ЗНЕНАВИСТЬ.

Груди піднімались високо, очі переливали

зненависть другим очам, а з уст лилась, лилась отрута.

— Ненавижу!

— Ніколи не любила!

Здавалося, ціле життя обоє носили в своїх грудях скарби смутку, злоби, щоби потім їх розкрити тут, в брудній, гидкій мансарді.

Вона взялась за клямку. Єдина мить!.. Хотілося сказати щось нечувано — жорстоке, що б знищило його, хочби і разом з нею...

Вже скривилися уста, вже готово було зрватися страшно, за чим розгорталася безодня...

І очі зустрілись з очима... Мука, мука безкінечна, як море безкрайня дивилась з очей...

Сталось чудо... Скривлені уста не витримали:

— Мій бідний!

Цілувала мокрі очі, уста, чоло, ридючи, переплітались обіймами.

— Проклін, проклін на нас від рідної землі!

IX. НА ПОХОРОНІ.

Крок за кроком, мовчазною стіною ідем. Ритмічно колишеться труна. З почуттям камня в грудях ми і байдужі глядачі на хідниках.

— Чужинця ховають.

Зупинені очі перед виритою ямою, тихі, дрожачі, пророчі згуки „пам'яті вічної“... Нестриманий зойк... І нагла тиша... Гурток людей коло свіжого горбочка... Тупе почуття —

— Неаже і ми?..

X. НАДЛАМАНЕ.

Прийшла вранці бліда, з синіми смугами навколо очей.

— Звідки?

Мовчки поклала гроші на стіл.

Підвівся зі свого ліжка, мов залізом схопив її руки своїми зхудлими... Очі, мов жало, вп'ялися і зрозуміли все... Рука повисла в повітрі і в той же мент кашель заклекотів, закипів у хорих грудях.

Кашляв довго і важко, потім зігнув коліна і припав устами до її ніг —

— На білій сукні маком зацвіла червона пляма...

ВАЛЕНТИН КОНОПАЦЬКИЙ.

НАДУТІ ЧАЙМИ.

Надуті чайми... Рідний краю,
Ми вже рушаємо, — прощай!
Чи повернусь — не обіцяю,
Але кохаю тебе, знай!

По морі ходять хвилі — горе.
Ревуть страшенно, клекотять,
Яке життя бурхливе море...
Чого ці хвилоньки хотять?

Пливемо далі, далі в море,
Що далі вітер все лютіш;
А ми душею мимоволі
Стаємо що раз спокійніш.

— о —

ПОЛЬЩА м. КАЛІШ.
31 серпня 1922 р.

ЛЕОНІД ШИШ.

Євменові Рижукowi

* * *

присвячую.

Я часами чую згуки,
В час півночі, в час розпуки...
Вони нагло в душу ллються —
Там регочуть та сміються.

Я часами чую сміхи —
Божевільні, не для втіхи.
Вони чутні в час розлуки,
В час півночі, в час розпуки...

Я часами чую співи —
Не веселі їх мотиви,
Іх співають в день розлуки —
В час великої розпуки.

СЕМЕН ЛЕВЧЕНКО.

О С І Н Ь.

I.

Злотодзвонні струни протягнула осінь,
Золоті аккорди сипле по землі,
Злotosяйна осінь розпустила коси,
А тополі в полі в них стрічки вплели:

Рубинові — кров борців, що впали,
Жовті — зраду і червоні — морд...

Жовто - сині — мрії тих, що встали
Боронити волю й свій народ.

І пішла по росах, розпустивши коси...
(І дзвонило листя в золото - мрійний дзвін...)
Наречена — мрія буревія — осінь,
А на сході синю стрінуть вийшов він...

II.

Хмари хмурі в сурми сірі
Затрубили, заридали...
А тополі дзвонять в ліри
В'ють шумливі мадригали.

В грудях давить... В грудях тисне...
Серце марить по лілеях.
Лебедину листя пісню
Заспівало на алеях...

Хтось у мряці тихо ходить,
На трембіті тужно грає...
Дощик дзвонить, в даху дробить
І в аккордах замірає.

В моім серці — ясені оголено...
Листя журний, оддзвенівший дзвін,
В моім серці — голубляться голуби,
І сміється середхмарна синь!

І осінній сум заплаканий,
І весінні сни ясні...
В серці — птиці в'ються злякані
І бренить струна струні.

Сум і радість — кровно злучені...
(Тиснуть струни золоті.)
Так би хотілось журне, змучене,
Рідне серце десь знайти!..

Поєднатись, злитись хотілось би...
Сліз розлить подвійний дзвін, —
Щоб сміялись в серці голуби!..
Щоб співала в серці синь! —

ОЛЕКСА КАРМАНЮК.

МІЙ СОН.

(Закінчення*).

2) МАЛЕНЬКЕ КОТИНЯТКО.**)

І якось так несподівано сталося, що туга
за Батьківщиною всеякдно заволоділа усім ест-
вом моім.

Жадна сила доказів про неможливість не-
гайного повороту до дому не могла затримати
мене в чужій стороні, на вигнанню.

Жадні страхіття помсти лютого ворога не
могли спинити мого рішення що до негайного
віззду на Україну.

Але до Київа — мого рідного міста — по-
тяг мене привіз не з Заходу, а зі Сходу. Перед
залізним мостом, що на Дніпрі, він зупинився.
Пасажири, і я в тому числі, повиходили з ваго-
нів. Довкола був чудовий Дарницький ліс, а по-

*) Дивись ч. 5.

***) У єгиптян коти вважались за символи божества,
віри і знання.

переду котилися хвилі святого Дніпра. Пахощі рідної землі, річки й лісу наповнили серце мє якимось невимовно солодким раюванням. Неначе сонний я йшов по росяній густій траві обочиною залізничного тору... Коли нараз — бачу біля своїх ніг малесеньке і таке гарненьке котинятко. Усе в білих і сірих цяточках. Зелені оченята мали чорні й глибокі зрачки, що привітливо заглядали в мої очі.

— Кицю! Коточку — ходи до мене!

— Я так люблю котів і гусей... Котів за їх філософсько-поетичну вдачу; гусей — за бездоганне й глибоко людяне родинне життя...

Але... потяга біля мене вже не було...

В одчаю і збентеженню я кинувся на залізний міст... Московський салдат наставив багнета і мовчав...

Я примушений був зійти на берег... Опинився на якійсь пристані, біля невідомого чоловіка. Признався йому хто я. Той подивився довкола, потім на мене й очима вказав на двері, що провадили в якийсь закапелок баржі. Ввійшли туди обсе.

— Хто ви?

— Українець!

Підвів мене до вікна і вказав на великий і напівзруйнований будинок і сказав:

— От там живе пан, що продає жито...

Ідіть до нього! Прощайте! — не маю часу...

3) НІМІ ЛЮДЕ.

У напівзруйнованому будинку я застав якесь гивне і невимовно чуже життя.

У високі сїни сходилися парадні сходи з

обох сторін від головних дверей.

Просто була саля. Висока, ясна й якось особливо погано й вульгарно розмальована. На бокових сходах з'явилося два рядки маленьких дівчаток—школярок. Зпереду йшла пані. Я у неї запитався про того пана, що продає жито... Подивилася на мене, нічого не сказала і пішла далі... Спитався у дітей. Ті — так само мовчали... До розмальованої салі вбігла покоївка. Я до неї... Те саме, що й пані. Пішла далі. Став шукати швайцара. Найшов і спитав у нього про свого пана з житом. Швайцар глянув на мене уважно, а потім очима вказав на ті двері, в які перед тим зайшла покоївка.

Я постукав до них. Відповіді жадної. Сів на лавку і раптом відчув жах перед цими людьми, що мовчали.

Одчинилися двері і з них вийшов солідний, високий і елегантний пан. На баржі, в закапелку, мені сказали, що до нього можна говорити по українському. Спитався його, чи він купує жито... Глянув на мене, вийняв з кишені ключа, замкнув двері, дістав його з замочної щілини, віддав швайцару і подався до виходу. Я вирушив за ним. Він хутко йшов. На вулицях були пустки. В руках у мене бавилося маленьке котинятко...

Мої ноги не могли поспіти за паном. Став просити його, щоб він вислухав мене... Блавав... Все дарма. Ніби паротяг, чим дальше—тим хутчіше, він ішов, ішов... Я ж зовсім утомився! Хотів кинути своє котинятко, але притякнув собі, що тут же голод...

Звалився біля паркану і став відпочивати. Пан зник. З жахом став думати: „а що, як і справді голод примусить мене з'їсти моє котинятко?“

4) ЧЕРВОНІЙ КАТ.

Моя фізична втома стала проходити. Замість неї з'явилося якесь психичне приголомшення—одчай.

У мої уяві промайнули всі ті зацікавлені люди, з якими доля примусила зіткнутися в той день.

Раптом їхня мовчазність мене перелякала. Я побачив, що всі вони були чужі не тільки у відношенню до мене, а й самі проміж себе, ніби мерці, що рухалися в день і дивилися на Божій світ мертвими очима. Очима, в яких не було й крихти людського!

Який жах, однак, бути живому серед мерців! Постає пана, що продавав жито, була найстрашнішою. Його холодний зір, що виявляв у ньому найскрайнішого егоцентрика, перейняв усю істоту мою невисловимим страхом!

Крізь віти дерев, через будівлі городські, я побачив площу біля пам'ятника Богдана, а на ній—шибениця, повно люду і на ешафоті мій житий пан, переодягнений у червоне, підняв високо над своєю головою гостру сокиру... щоб відтяти нею мою бліду голову...

Мої руки були скручені колючим дротом. Страшно боліли. З них капала кров та інші ремінісценції лімфи і нервів.

А червоний кат, з піднятою сокирою, все стояв і стояв. Його егцентричний зір я відчував на

своєй оголеній потилиці. Зі страху умлівав! І коли кат опустив сокиру, то в той момент моє котинятко плигнуло йому на голову й своїми пазурами видерло очі з голови його. Кат випустив сокиру і впав з ешафота.

6) БЛАКИТНА ХУСТКА.

Сталося чудо! Вчинок мого котинятки злякав сторожу і товпу. Вони розбіглися. Зі своїм маленьким товаришем я свобідно зійшов з шибениці і зразу опинився на Володимирській вулиці, біля Золотої брами...

Довкола світили пустки. А коли ж назустріч і попадалися люде—то всі вони були німі, ніби живі мерці!

І—ї—ї—ї... Якийсь гострий і тонкий звук ніби розпаленою довгою голкою шпигнув мене здолу догори. І голка та пройшла через моє серце, горло і мозок... Якась жорстока сила пхала її далі і далі... Кінець її загнунвся, став звиватися у спіраль і так боляче шматував мій мозок... Нарешті виліз чере моє ліве око, а потім через нього пройшла й уся голка.

Деся зникла.

Вщух біль.

Своїм цілим правим оком я побачив у рівчачку, що біля тротуару моє маленьке котинятко забавлялося жовтим паперовим вузликом. Похапцем я відняв вузлика від котинятки. Розв'язав його. Найшов у середині розкішну шовкову блакитну хустку. Приклав її до зруйнованого лівого ока і—о, дивне диво!..

Зникло страшне місто з його німими людь-

ми, ешафотами, егоцентриками і порожніми вулицями. Передо мною вилискувалися наші безкраї степи. На них мерехотіли повітряні зайчики, неначе морські хвилі о півдні гарячої полудневої днини. Польове птаство співало весняні і радісні пісні...

Мої очі знову побачили рідні небеса, листву дерев і блискуче українське сонце!

БОРИС ГРИНВАЛЬД.

Г А М И.

Гогочуть гами гримодзвонні, —
Гудуть, летять в безкраєпіль,
В них шал життя і щастя тони
В них і краса й безмежний біль...
 В них регіт злісний, плач дитини,
 Вакханки сміх і шабель дзвін,
 Нервові трелі мандолни,
 Борні запал, кохання вир...
Життям згучать.. могутні гами,
То кулеметять по верхах,
То струсять гірними шпильями, —
То чайкоквільять по лісах...
 В степу пр стеляться килимом,
 То хмар громади роздеруть,
 То знов на землю гучним зливом,—
 Ридання рокіт розіллють...

П. ЛАН.

ПІД ВРАЖІННЯМ.

І знову на мене пахнуло
Весни золотої життя,
Мов буря, в душі сколихнуло
Завмерлі, святі почуття.
Свята до України любов
І пісня чарівна кохання
Зогнем спалахнули всю кров,—
І миттю замовкли страждання.
Співаю для Неї, бо знову цвіте
У серці надія розкішна;
І вірю глибоко — вона не засне,
Вколисана горем колишнім.

М. ПОДОЛЯК.

ВОДОСПАД.

Дзвінко дзюрчить джерело
Пісню свою невсипучу,
Мов розжеврїле срібло
Пада з камінної кручі.
Скарби веселки вбіра
З промінів соняшних крапля.
Блиска, струмінить вода,
Мов запорозькая шабля.
Злісно клекоче в каміннях
Піна бурхлива, блїда...
Думи мої, мов струміння,
Думи мої, мов вода.
Лет їх такий же і співи,
Хід в світле й радісне лоно,
Ті ж і протести бурхливі
Там, де спіткнуть перепони.

Ф. КРУШИНСЬКИЙ.

Авт. права застерігається.

МОТРЯ КОЧУБЕІВНА.

Трагедія в 5 актах.

ОСОБИ:

Іван **МАЗЕПА** — гетьман України.
 Василь **КОЧУБЕЙ** — генеральний суддя.
 Любов Петрівна — його дружина.
 Мотря — їх донька.
 Пилип Орлик — генеральний писар.
 Григорій Чечель — полковник, н-к гетьманських
 сердюків.

Устя — няня Мотрі.

I |
 II | хлопці.

I |
 II | дівчата.
 III |

Федір — гетьманський джура.

Ігумена.

Сестра Горпина.

Дівчата, хлопці, черниці.

Діється в кінці першого десятиліття XV^{III} віку.

А К Т I.

Світлиця в домі Кочубея. Направо двері; просто—дває вікон виходить у садок. Мазепа стоїть біля вікна, вдивляючись у сад. Господар сидить на канапі під лівою стіною.

П а в з а.

МАЗЕПА— (не обертаючись) — Оце й усе, що ти привіз нам, куме?

КОЧУБЕЙ— (схиляє голову на знак згоди). — Так, гетьмане, все...

Роздумує.

Чого ж ще більш нам треба?...
 Аджеж дістали ми, здається, все,
 Що нам впромозі були дати.
 Лани, ліси, маєтності,
 Та й золото і сребро
 Найкраще свідчать нам про це...
 В уряді скрізь ми маєм першенство,
 Людей науки наших оздоблюють повагою,
 Скрізь царська ласка їх не обминає...
 А ми ж тієї лаєки...

МАЗЕПА— (Перебиваючи, глузливо) — Невже ти ласкою вважаєш,

Коли дарують наше ж власне нам?...

Коли нашим же таки добром частують нас?..

І в їм - то й дихо наше,
Що людей науки наших занадто вже
Повага та московська приваблює.

КОЧУБЕЙ — (збентежено) — Не так, ясновельможний
розумієш ти мене.

МАЗЕПА — (підходить, обернувшись) — Не так?..

О, ні, куме, тебе не важко розуміти,
Бо твоїми устами до мене промовля
Твоє й моє сучасне покоління...
Та й не твої це власні слова;
Іх чути скрізь, де обернешся
Й зведеш розмову з панством нашим
Про порядки нові й теперешній стан на Ук-
раїні:

З нас кожному порядки ці є до вподоби...
(Усміхаючись) — І тільки варто віжки плем-
су попустити.

Зараз же й провин ладу найдуть чимало...

КОЧУБЕЙ — (уїдливо, спокійно) — Даруй, ясновельмож-
ний, що мені провину.

Коли осмілююсь сказати,
То вже найменш тобі слід нарікати...

МАЗЕПА — (сідає з другого кінця канапи) — А якже!?

(Глузливо) — Я я отримав благ чимало...

Але покиньмо словословить,

Не час тепер

Жалю собі ще завдавати;

Та й не про те йде річ...

(Обертаючись до Кочубея) — Ти ось привіз
мені листа його величності царя Петра,

А знаєш, що в ньому?...

КОЧУБЕЙ — Ні, ясновельможний, не смію знати...

МАЗЕПА — (дає листа) — Отже, на, перечитай...

П а в з а. Кочубей чита просебе.

КОЧУБЕЙ — (замислюється) — Деж це все візьмемо ми?.

МАЗЕПА — (встає й ходить) — Отож тепер все нові
вимагання:

Пятнадцять тисяч коней,
Волів яких хоч вісім тисяч,

Та й не багато людських душ,
Щоб нову столицю будувати:
Усього тільки тридцять тисяч!..
Ми душу й тіло віддаєм вже їм:
Із темряви дикунської ми врятували їх,
Свій мозок чухонській голові дали,
Спасли їх від загибелі й дичиння,
А тепер... вони хотять цим станом з нами
помінятися...

Яка користь нам з того,
Що крутимось в московськiм колесі, як най-
мити?..

Від цього співжиття Москва лиш пухне,
А ми все нищимось і мізерніємо.
(Іронично) — Наша доля, видно, спицею зо-
веться,

Аби крутитися в чужому ободі;
Але колесо розбухло так,
Що спиця вискочити мусить...

КОЧУБЕЙ — Так - то воно так...

Але чого самі ми варті?
Аджеж ми спицею вже крутимось століття..
Й нема надій на ліпшеє будуче.
З ким же йти нам по дорозі?..
А йти з кимсь мусимо.

Де й в кому ж є наш порятунок?

МАЗЕПА — (спокійно) — Не в Турках і не в Татарях же

КОЧУБЕЙ — А в кому ж, ясновельможний?

МАЗЕПА — (рішуче) — В нас самих, звичайно.

Один лиш здвиг загальний —
І чисто поле — шлях найкращий,
Там для нас вже вибір буде.
З усіх кімців отримую я скарги,
Що наш народ скрізь терпить лихо.
Чи ж ми Москві столицю маєм будувати?
А згнило там страшенно люду...
Й дотепер ще гине...
Народ на нас за це склада вину.
Петро в Воронежі наче в себе дома:
Азов йому на язичі...
А море, шож, для нас страшне?...

КОЧУБЕЙ — (утемничує) — Вдав Пестро наказав,
Щоб з півночі стягати Москапів і тут селити,
А наших більш на північ відсувати...

МАЗЕПА — Вія мене вимага на це наказів допоміжних...
КОЧУБЕЙ — Таксамо натяка,

Щоб Київ і ціле Правобережжя
До рук ляхів віддати швидче.

МАЗЕПА — Про це мені дачно вже відомо,
Ця справа вже ведеться вісім літ:
Компенсувати хоче нашим же рахунком
Союз свій і заборчість.
Побачимо...
(Пригадуючи) — Ти, куме, Дольську знаєш?..

КОЧУБЕЙ — Чув, чув... А що?..

МАЗЕПА — (інтригуючи) — Й вона в цих справах ан-
гажована:

[сміється] — Обіцяла дістать мені корону.
Коли Чернигівським я буду князем;
До цього й пільги посполитим
Та вільності й полекші козакам...

КОЧУБЕЙ — Боюсь, ясновельможний, щоб каверзи не
було тут..

МАЗЕПА — Нам треба лиш вкрутитись в танець цей,
А там знайдемо собі пару. —
Грає той, хто в сили свої вірить.

КОЧУБЕЙ — (схидно) — Трапляється й не так.

МАЗЕПА — То треба силу мати.

Бодий й збираючи її по троху.

КОЧУБЕЙ — | удає співчуття | — Зовнішній світ не
завше йде,

Як того нам потрібно...

МАЗЕПА — З зовнішніми препонами я справляюсь,
Іх перемогти я маю силу...

| Суворо | — Хто б став мені у цьому ділі
шкодити,
| піднімає пальця вгору | — Того чекає он
той світ...

Входить Любов Петрівна, наче ведучи
за руку

Мотрю. Побачивши їх, Мазепа одразу ж
направляється назустріч. Кочубей теж
підходить до них.

ЛЮБОВ ПЕТРІВНА — | бідкаючись | Ось привела до
вас законницю.

Якась не та вже Мотря стала...

МОТРЯ — (весело) — Добридень, таточку!

МАЗЕПА — (цілує її в голову) — Добридень, доню!
Та й справді: виросла нівроку...

Коли ж це я в останній раз з тобою бачивсь?
У піст, здається, я навідував тебе?

МОТРЯ — Та ви щось було зовсім

Про мене вже забули...

(Сміється) — Ні, таточку, недавно,
Якраз у піст були ви в мене...

МАЗЕПА — А, так!

Ну, як наука?

МОТРЯ — [весело] — Вже по науці, тату:

Науку вже я укінчила.

МАЗЕПА — А, то здоровлю!

Всеж, вільність найдорожча є, дитино?
Так?

Вступаєш аж допіру в світ, дитино!..

Тільки не лякайся його!

Хоч ти й не боягуз,

Як то я встиг переконатись...

(Допитливо й ласкаво) — Сказати все батькам?..

МОТРЯ — | здивована | — Що?..

МАЗЕПА — | сміється | — Як ти у вітаті у себе в церк-
кві проклінала?..

МОТРЯ — (червоніє) — та ні-бо, тату!..

ЛЮБОВ ПЕТРІВНА — | з страхом | — Господи, та що
це знов?..

МАЗЕПА — | зрідка поглядає на Мотрю | — Та тут нема
нічого дивного...

Я вам розповім, як так...

Оце якось,

Здається, як в останній раз у Київ приїздив,

Заглянув я, по звичці вже старій,

До Мотрі в гості.
 Стара ігуменя з сльозами на очах
 Мене зустріла й каже:
 „Веріть від нас цю дівчину:
 Вона нам храм знечестила“..
 „Що?... Як?“...—кажу.
 „Учора пополудні у вітварі її зловила“..
 „Ну, то що ж?“... кажу..
 „Чи ж ясновельможному гетьманові не відомо
 то в,

Що жінці законами Господніми наказано
 В вітвар святий вступати?
 Вона нестиме кару лютюю за це;
 Огонь нечистий
 Як не спалив її на місці,
 То лише тому,
 Що вітає ще над нами Божа благодать —
 А кара неминуче її жде“..
 Таких ігуменя страхів мені наговорила.

Любов Петрівна ввесь час зітхає й
 бідкається, часто промовляючи: „О,
 Господи! Мазепа, змінивши тон, про-
 довжує, всміхаючись.

„Невже, кажу, ви матушка
 За зло берете вступ чистої в вітвар дитини,
 А в той же час он дяк Петро,
 Та чи ж він один,
 Цідиську ніч в шинках проводить,
 А вдень у церкві одправляє?“
 Чи ж він чистіший є за дівчину святу“?..

ЛЮБОВ ПЕТРІВНА— А, Господи,
 Та це ж на вічне гріх!..
 В дитинстві ще я мала з нею клопіт:
 Коли не лірника, то бандуристу слуха—
 І забіжить за ним не знать куди..
 Ми скрізь, бувало,
 В садках, у квітниках її шукаєм,
 Й найдем часом: лежить і плаче..
 Чому?...—питаю.
 Нічого не говорить, тільки пхиче...
 Тепер от знов!..

МАЗЕПА— [підходить і бере Мотрю за руку) — Та йди—
 бо ластівко!
 Чого б веління Божого мала ти стидатись?
 Скажи нам краще,
 Чому тобі захтілось в вітварі побути!
МОТРЯ — | зворушено | —Я вам скажу колись..
 Підходить до вікна й стає півзворотом,
 вдивляючись у садок. Мазепа й Кочубей
 сідають на канапу..

ЛЮБОВ ПЕТРІВНА— | підходячи до Мотрі | —Ні,
 дочко!

Як маєш говорити,
 То й нам усе скажи..
 Бо ж це подія небувала:
 Як сміла ти в свята святих вийти?..
 Це ж значило
 Піти проти найсвятішого закону.

МОТРЯ— Так і в нас там
 Ігуменя й черниці говорили..
 Але мене тягла туди невідомая сила:
 Довго з нею я боролась,
 Але, врешті, вона перемогла мене..
 Колись так папороти цвіт
 Бажала я побачити вночі..
 | обертається до присутніх | —Я чула,
 Що цей цвіт дає на вічне щастя тому,
 Хто посідатиме його..

ЛЮБОВ ПЕТРІВНА— Чи ж ти в нас, дочкр, нещас-
 лива?..

МОТРЯ — | дивиться то в сад, то на присутніх | — Так,
 мамо..

Але.. не для себе щастя я шукала.
 О, ми шасливі..
 Хоч побіч нас живуть нещасних легіони..
 А он в Туреччині
 Прикуті до галер брати наші гинуть і досі..
 | Тихо | — Для тих бажала я той цвіт до-
 бути...

КОЧУБЕИ — | ласкаво іронізуючи | — Марусю Богу-
 славку хочеш наслідити?

73

Це ж казка є, дитино!
Невже ти в казку віриш?

МОТРЯ— Це не казка, татку...
Про це он скрізь говорять і співають...

МАЗЕПА— (сідає, зацікавлений)— Ну, й що ж, Мотю,
Найшла ти папороти цвіт?

МОТРЯ— (розчаровано трохи) — То... то були й справ-
ді мрії:
(весело)— Мене там налякали, я й втікла.

МАЗЕПА— [весело]— А бідні невольники
Ще й досі до галер прикуті ходять...

КОЧУБЕИ — (жартовливо) — їх визволить моя дочка...

П а в з а.

Кочубей встає й проходиться по світ-
лиці. Любов Петрівна підходить до
Мотрі й про щось по-тиху балакають.
Мазепа сумно дивиться перед себе-

МАЗЕПА — Щасливі ви,
Що маєте доньку—розраду й щастя...
А я...
Самітним бути доля нарекла мені...
Ох, діти — то велика втіха;
Ніщо не дасть в житті такої насолоди,
Як усміх рідної дитини.

П а в з а.

Любов Петрівна й Мотря слухають.
Мотря з жалібними очима пильно прис-
лухається до скарг гетьмана.

Дружина вже моя давно на той світ одійшла,
Покинувши мене у цьому світі сиротою,
То рана тяжка — в старості сирітство;
Нема з ким душу звеселити,
Ніхто дум тяжких не окрилить...

ЛЮБОВ ПЕТРІВНА— [зависливо] — А, куме,
Нема чого гнівити Бога...
Вже хто ж шасливий, як не ви?
Могили батька вашого ніхто не знає,
А їмя ваше скрізь чути...

МАЗЕПА— (говорить з павзами) Лиш з боку так еда-
ється, кумо...

Розум мій шасливий, так,
Душа ж моя у скорбі.
Для кого славу я стяжаю?
Хто понесе моє їмя
На світлий спомин до нащадків?
Хотілося б, щоб твоє їмя
Нащадки споминали добрим,
А в кров і плоть всі думи перейшли...
Хотілося б багато дечого зробити,
Та ба!..
Як човен на похмурих хвилях,
Хитається Вітчизна наша.
Старі чвари, як шашлі, нас гризуть.
Хто лиш почне благее діло з нас,
На того вороги,
Як тії змії, круки, зі всіх кінців летять...
Вітчизна вже давно покою прагне,
А в нас нема надій зусилля ці з'єднати...
Чи ж смію мати певність хоч на мить?
Як віл, я завше мушу ждати обуха...
Не лиш від ворога,
Але й із рідної руки...
Чи ж я не наймит?
А чи усі ми — не народу свого кати?
Все творимо у себе волю
Народу свого гнобителів!..
Коли б зібрати всі сльози,
Що їх народ наш пролив безвинно,
То в ній Москву втопити б можна...
(Встає) — Але.. пожежа зайнялася,
Ніхто її стушити неспроможі.

П а в з а.

Любов Петрівна сідає на канапі.

ЛЮБОВ ПЕТРІВНА— (схибно) — Так, думи й волі єди-
ної бракує нам,

Це правда.
(Допитливо) — Але ж чи личить у таку пору
Наріканнями затемнювати шлях?

Що правду крити,
 є Я незадоволені сучасним ладом...
МАЗЕПА— І це мені є відомо...
 Мені в провину ставлять
 Жадобу влади всі;
 Хто дивиться лиш з боку,
 Той це бачить завше...
 Але чудні люди:
 Не тільки вільний вибір мають в цім питанні,
 Але коли знайдеться достойний більш за мене,
 В ту ж хвилину я складаю обовязки...

ЛЮБОВ ПЕТРІВНА— Хто ж міг би замінити вас?

МАЗЕПА— Коли ж мене наставлено найпершим,
 Повинні всі коритися
 Й наслідувати приклад мій.
 Шаблі страшні, коли разом за них беруться,
КОЧУБЕИ— (захоплюється) Це правда, ясновельмож-
 ний куме!

МАЗЕПА— (далі) Еже не одно на сонці лезві бле-
 щить.

В будучій битві ми не станем збоку;
 Наша доля в ній таксамо.
 Швед возстає на Москаля;
 Тут битва буде нечувана.
 Я вже поклав міцні камінчики
 Під славу будівлю успіху нашого.
 І в Польщі шведська партія знача...
 (Подумавши)— Дві виресли безодні під на-
 шими ногами:
 Коли не знайдемо розумного обходу —
 Лядні нас проковтнуть...
 Розлучені монархи до того завзялися,
 Що переможена держава упаде напевне...
 І переможеним не мусить бути Карло.
 Нам треба вибрати один між трьох шляхів:
 Як побідить Москва,
 Тоді на довго будемо в ярмі стогнати.
 (Іронічно)— З Ляхами спробувано шляху теж...
 Дорога нам ясна:
 Москва нас знищити до краю завзялась,
 І спільного життя не може з нею бути...

Від цих непростених опікунів
 Нам треба увільнитись раз на завше —
 Самим творити власне щастя й долю...
 А Польща нам не є страшна...

Входять Пилип Орлик. Любов Петрів-
 на підходить до Мотрі й щось їй по-
 тиху шепоче.

ЛЮБОВ ПЕТРІВНА— (привітливо) — На вечерю про-
 шу не баритись...

Ходім, Мотю, до своїх обовязків. (Виходять).

ПИЛИП ОРЛИК— (жартома) — Невже й папір Тата-
 рином одгонить?..

МАЗЕПА— (сідає) — А що?.. Може новини які?

ПИЛИП ОРЛИК— Від Силістрійського паші кривая
 згода.. Ха - ха - ха!..

МАЗЕПА— [стурбовано] Не хоче?..

ПИЛИП ОРЛИК— (усміхається) Хотіти — хоче,
 Але тоді, як вирішиться битва...

МАЗЕПА— Е, ці братіки на готове люблять поспішати.
 Та нічого...

Вони й після нам продадуться.
 Овець так треба стригти,
 Щоб не хапати за живе
 Й щоб шерсть росла.
 Колиб не бісів син Султан,
 То й Кримці нам би підлягали.

ПИЛИП ОРЛИК— Тут ще від Петра вимога.

МАЗЕПА— [сердито, встає] — Знову від Петра...
 Якого ж біса ще він хоче?

ПИЛИП ОРЛИК— Ціле Правобережжя
 Мусимо Ляхам віддати негайно...
 Загальне здивовання. Мазела хвильку
 стоїть замислений. Решта так само.

МАЗЕПА— От і вибирай:

Петро, Ляхи, Султан і Шведин...

Вибір то є добрий і багатий.

Але свита не на нас почита...

| Надумує | А ось що ти зроби:

З передачею Правобережжя не дуже поспішай.

На це ще часу вистачить у нас.
Писни йому, що згодя,
Ми приймаємо вимогу.
А... краще може як я побачусь з ним?..
| Рішає | — Ні, ліпше напиши.
Тимчасом до нових наказів
Додай іще один.
Щоб шлюбом не спішили наші звязуватись з
москалем,
І тайно та скоріш розішли полковникам усє,
Бо щось Москва..
Москва нас міцно в свої кігті тисне.
Ми мусимо нещастю запобігти,
Щоб не стало це колись нам кісткою у
горлі..
Добробут нашадків найдорожчий мусить бути,
Прокльони їх страшніше є від смерти...

А К Т І І.

Затишна й соняшна кімната Мотрі. Направо
двері, просто десь вікон виходять у садок.
Мотря дримає, сидячи. Голове на схрешених
руках, що спочивають на підвіконниці. В
кімнаті й навкруги тихо. Входить Любов
Петрівна.

П а в з а.

ЛЮБОВ ПЕТРІВНА — | тихенько заглядає в двері
й дивиться | — Спить.. Попробую збудити..
Відчуває моє серце.
Що гетьман не в жарт здумав якись фіглі..
Й воно, нещаснее дитя, найбільше терпить.
Старий, що вже ногою правою в труну сту-
пає,
Вдається в жарти пустозвлив..
Розчулить серце молоде нуними скаргами
Й запалює в дитині найтонші й найсильніші
Почування жалощів до всього зсиритілого..
Й вона вже так до нього зникла,
Що й у сні про нього думає..

Недолюдок, думає, що вічний..
О, колиб не він, давно вже б
Кочубей Василь гетьманську посідав достой-
ність.

Підходить до Мотрі й торкає за руку.

МОТРЯ — (піднімаючи голову) Це ви, мамусю?
ЛЮБОВ ПЕТРІВНА — Так, доню!.. Що це ти?

Стомилася, чи що?
А може знов щось з книжки прочитала?

МОТРЯ — Ні, мамусю!
Так собі.. Сиділа й задрімала.
Так гарно в нас в садку!
Я слухала, як пташки шебечуть,
Як жучки в траві розмову м'ж собою зводять..
І снівся мені сон, та ще такий чудний.
(Ніби про себе) — Ніяк його не розгадаю.
Мені приснилося, що я..

ЛЮБОВ ПЕТРІВНА — (перебиваючи) — Пожди лиш,
доню!

Сон ти свій розкажеш Устї,
І з сюди я надішлю.
Вона вже сон твій розгадає.
Ось що: гетьман приїхав.. (Насуплюється)

МОТРЯ — | радієно | — Гетьман приїхав!..
ЛЮБОВ ПЕТРІВНА — | пильно й випитує дивиться
на Мотрю | — То я піду упоратись з павидлом, —
З грушок найліпше й найсолонше,
В садку його найкраще готувати, —
А ти тут з Устею розпорядись:
Гетьмана треба нам прийняти.
Ніколи ще не бачила його таким:
Веселий, жартовливий,
Презентів нам усім привіз..
| про себе | — Наче хробаків на гачок для
рубки,

МОТРЯ — | мрійно | — Гетьман приїхав..
Добре, мамусю!
| Цілуєчи її | — Я зараз, тільки приберуся
трохи.

Любов Петрівна виходить. Мотря оглядає себе, чепуриться. Усмішка радості не сходить з уст.

А як раптом все повеселіло!
Наче світ на нове народивсь.
Сон йому я оповім також.
— Орел... безодня..
У, який страшний!
— Та з ним не страшно,
Хоч і на край світа.
(Хмуриться, здригаючись) — Та що це я?
З хрещеним батьком?..
[Спокійно] — Знов сумніви наслідують.
— Але це до часу,
Поки не бачу я його..
Побачу й зникають сумніви,
Як роса під сонцем.
(Мрійно) — Орел над нами лиш вітає!..
(Замислюється) — Не люблять щось батьки
гетьмана.

УСТЯ — (Входячи) — Ви тут, панунцю?
Гетьман приїхав; ласощів привіз і подарунків.
Веселий, радісний такий,
Привітливий до всіх;
Про вас одразу ж запитав:
Деж наша королівна? — каже..

МОТРЯ — (Ніби про себе) — Святий.. великий і страш-
ний..
Огонь любови до Вітчизни
Так і дала з його грудей.. очей..
Радісно підбігає до Усті й обнімає її.
Моя кохана, няню!
Яка щаслива я!..

(Пригадує) — От.. трохи не забула.
(Серйозно) — Мені приснився сон,
А який страшний!
Навіть сказати вам боюся..

УСТЯ — (З докором) — Чому ж, дитино?
Чи можна ж кривити від мене щось? *

МОТРЯ — Ні, не можна.- Слушайте —
Та з чого ж починати?

(Роздумує) — Палій.. ага,.. Палій там був
також.

Ось що:
(Натхненно) — З орлом летіла я в небесних
високосях,

На крилах він мене тримав;
А сам,
Страшним зусиллям перемагаючи повітря,
Летів кудись..
Внизу, під нами темная безодня роззявляла
пащу.

| страшно так було й... солодко.
А я.. держалась міцно за його ж крило
І олухала лише,
Як серце моє билось.. завмирало.
І виліла я..
Не знаю, перелетіли ми, чи ні,
Лиш добре памятаю,
Що збоку,
Над безоднею, на самому краєчку,
Стояв Палій... і глумом сміх його до нас
летів..

(Здригаючись) — Ух, як страшно й небезпечно!
А, головне, Палій... Чого йому там бути?
Перед чим це, Устю, сниться такий сон?

Мотря задумується. Устя хитає головою

УСТЯ — Не добре це, дитино..
Але нічого, —
Нешастя мало бути:
Батьки убережуть.
Хоч сні такі
Недобрим вістуном бувають завше..

МОТРЯ — (Цікавиться) — Ну, а Палій?
Скажіть мені про нього більше,
Аджеж його нема вже тут?..

УСТЯ — Не любить гетьман Палія.
Чому?.. —
Я й сама не знаю..
Оттак, мабуть, недобре в ньому щось таке.
— Аджеж родився він із попелу..

- МОТРЯ — (Здивована) — Із попелу..
Ну, це байка, няню!
Як це так: із попелу родився?
- УСТЯ — (Оповідас) — Ось слухайте:
Походить він з Борзни;
Гурками звалися батьки його,
А прізвище Палій — це прибране, з народу.—
Оповідають люде.
Що колись-то дід оцього Палія знайшов,
Орючи поле,
Людську голову..
Прийс ї до хати й кинув в піч,
Щоб поташу на продаж так добути...
Була у діда ще й дочка Олена,
Мати теперішнього Семена Палія; —
Взяла та замість соли й посодила хліб
Тим попелом із голови —
Й важкою стала..
- МОТРЯ — (Весело сміється) — Ну, це й справді казка, няню!
- УСТЯ — (З докором | — Та ніж-бо, зірньо! —
Й Олена привела на Божій світ Семена.
Коли ж Семен підріс і став козакувати,
Тоді й велику славу він собі добув:
Хоробрий він і вмів воювати —
Ворожа куля його не дістає,
А в ворога сам добре цілить.
Зробив Палій багато для народу;
Ляхів, Жидів він стог не любить.
Ціле Правобережжя добром все згадує його..
- МОТРЯ — За що ж його так люблять всі?
- УСТЯ — З руїн він виплекав оселі,
До життя покликав все,
Що перед ним було завмерло
Його імя все рядом з гетьманським кружляє...
Він довершив Богданового діла, —
Білу-Церкву закріпив на вічне;
А з тих пустель,
Що колись усіяні були козацькими кістками,
Він виплекав і пишне поле й луки.
- МОТРЯ — | болюче | — Чому ж гетьмана він не любить?
- УСТЯ — Стає на перешкоді намірам гетьманським. —

За те його й в Сибір одіслано,
Що він противився наказам гетьмана.
Тепер, мабуть, Палій гетьмана проклінає.
Як ще живе...

- МОТРЯ — По-моєму, в біді великий
Все мусить бути спільне, —
І наміри також..
- УСТЯ — Так, дитино,
Оце то й є найголовніше..
- МОТРЯ — Мені аж легше стало,
Бо сміх його такий гидкий був і... страшний.
- УСТЯ — | спохватившись | То треба ж нам гетьмана
частувати;
Ходімте, панночко!
- МОТРЯ — А, так.. Ми заговорились.
Іліть, а я після прийду,
Я зараз...

Устя виходить. Мотря стоїть декотрий
час замислена. Підходить до вікна
й дивиться в садок. Тихо, ніби про себе.
Гетьман приїхав.. ласощів привіз..
Чому ж так серце б'ється?

Замислюється.

П а в з а.

Бідна, Україно!
Ти топишся в сльозах дітей своїх..

Входить Мазепа. Вигляд у нього весе-
лий і бадьорий. Срібні жилки серед
його чорного волосу виблискують на
сонці діамантами. Мотря весело підбі-
гає назустріч.

- МАЗЕПА — А, ти тут, доню?
| Цілує в голову й руки | — Добридень!..
Як гарно в тебе тут. —
| Обдивляючись | — Аж серце одпочине,
У тебе всі турботи дня я забуваю.

(Дивлячись у садок) — Дивись, природа вся
життям радіє,—

Весна благословить сумною землею...—

А моя душа не має радостей.

МОТРЯ— (наївно) — Не, можна, тату, сумувати:
Ви ж гетьман!.

МАЗЕПА— (крізь сміх)—У тім-то й лихо, що гетьман я...
[Гладить її по голові] — Але сумом я лиш
розум обгортаю.

Для серця ж радості в счах твоїх ловлю.
Яка ти гарна!.

Дивиться на неї захоплений.

Як весна з лагідним усміхом!
Найтяжчим замірам моїм ти чарів надаєш,
А хмари,

Що в душі моїй кружлять — розходяться й
зникають,

Коли тебе я бачу..

Так никне світ зірниць ранньої, як сонечко
зійде..

Моя ти любя!..

Пригортає Мотрю до себе й цілує в чоло.

Скільки радості в усміхові твоєму. —

Похмурий світ мені б обрид,

Як би в тобі не було ще для мене щастя..

Величчя ти!

Твоє чоло корона королівська

Оздоблювати мусить..

Мотря сумовито опускає голову.

Чому ж так смутно зустрічаєш намір мій?

МОТРЯ— Мені приснився, тату, дивний сон..

МАЗЕПА— Я чув уже, дитино..

Не вірь ти снам облудливим;

Вони є завше голосом нерадісного світу..

Я ж щастя прагну й радості.—

Чому ж, моя кохана, така сумна стоїш?

МОТРЯ— | піднімає голову, натхненно | — Орлом сьог-
дня бачила я вас:

На крилах ваших я летіла

Над темною безоднею в блакитних високосях..

Безодня! Палій огидливо всміхався..

Чому це так, гетьмане?

МАЗЕПА— | спокійно | — Безодня — це вороги мої чис-
ленні,

Вони спинити й знищити хотіли б намір мій:

Вітчизні нову завдати рану.

Але ще Бог кохає Україну.

Провідця ворогів моїх Палій—гніє в Сибіру,

А решта не страшна:

Народ по моїм боці.

Далі шлях ясний:

Лиш серце треба вгамувати.

Аби душа і розум в такт один злились..

Візьму тебе, дитино моя любя,

Й на крилах понесу високо над землею:

Ти чаруватимеш мені перемогу!

Підеш?.. Не страшно?..

МОТРЯ— | радісно | — Туди душею й мріями стреміти
хочу завше..

На міцних крилах гордого вірла

Й на смерть летіти — є довічним щастям..

| Тулячись до грудей Мазепи | — Гетьмане
мій!.. Любий!..

МАЗЕПА— | цілує Мотрю в чоло | — Тоді сповниться

Зеліяна в душі надія,

І в інший світ не тяжко буде одійти

Я певність матиму.

Що заповіти здійснить нащадки по крові!

Й УКРАЇНА зацвіте прелишним цвітом світ-
лого буття.

А К Т ІІІ.

Літня резиденція гетьмана в Диканьці.
Обширний, розкішно прибраний кабінет
Мазепи. Широкі шкляні двері ведуть
на балкон, в сад. З лівого боку стіл, на
ньому чимало книжок, мап і військових
планів. Направо двері. Коло дверей, під

передню стіною канапа з темно-синього оксамиту. Мазепа сидить коло столу, в глибокому фотелі. Вигляд хмурий, погляд зосередкований.

МАЗЕПА — | Глухо | Розбили щастя і моє й дитини..

П а в з а.

Хіба ж для себе я його бажав?—
Моя вже свічка швидко догорить..
Я так бажав,
Щоб сонечко в душі моїй засяяло хоч раз на вік

Й будучий шлях Вітчизні освітило..
Та ба... Не сповнилися вловні надії;
Прийдеться іншого шукати шляху,
Щоб Мотря дружиною мою стала.

П а в з а.

Тепер про її добробут мушу дбати я,
Бо злая воля її батьків
Згризе благає серце.
Гай, гай!.. — які собі є люде вороги.—
Пристрасть так часом затьмить їм розум,
Що й власної кистисти не здатні пробачати..
Та й іншим завдають жалю.

П а в з а.

Встає й ходить по кімнаті.

Ну, треба вже рішати.
[Зупиняючись] — Там, на славнім полі бою
Я добуду й щастя й спокій,
Та сповню свої надії.

ФЕДІР — [входить] — Пилип Орлик, ясновельможний гетьмане!

МАЗЕПА — То проси його сюди...
Іде на зустріч.

ПИЛИП ОРЛИК — [входить з привітом; докладає] —
Татар і Силістрійського пашу
Таки нам не вдалось схилити на свій бік.
З Низовиками вже умовлено,
Що вони надійдуть в пору;

Кошовий вчинив уже давно приготування...
Султан ще не рішився остаточно,
Веде розмови все з Петром:
Мабуть боїться він його.
А часом тим вмовляє ханові —
Не приставать до спілки з нами.

МАЗЕПА — Е, Пилипе!

Круки злітають лиш по злобич,
То й розмова з ними мусить быть така..
В потрібну хвилину надійдуть Ляхи,
На них Карло також надіється...

ПИЛИП ОРЛИК — Де ж зустріч має бути?

МАЗЕПА — Про зустріч мова буде далі.
Тепер же на часі,
Який зручніший план предкласти Карлу,
Щоб об'єднатися було нам легче?
Він всі надії покладає на нас.

ПИЛИП ОРЛИК — Нехай би поспішав сюди, на лівий беріг;
Московські гнізда треба знищити тут у першу чергу,

А потім вже і далі посуватись..
Полковники гетьманської ясновельможности
Просили повідомити про це їх бажання.
На рішення ж ясновельможного гетьмана
Зведуться й будуть ждати наказів.

МАЗЕПА — [рішає] — А я б предклав зустрітись на Правобережжі,

І сили втрюх з'єднати...
Однук Петро нам різатиме шлях:
Найкраще було б так,
Аби під Київ підійшов Лещинський з військом
Та Реншильд з своїм поспішив туди ж.—
Коли ще маеш змогу,
Пошли повідомити Шведа,
Аби не різався далеко в лівий беріг...

ПИЛИП ОРЛИК — Гарзд, ясновельможний!
Чи це не буде пізно?..

МАЗЕПА — Всеж, запобігти лихові не пізний всякий час.
Залоги на Правобережжі постягать густіше.

Полковникам розкази дати повномочні,
Аби самі справлялися на місці,
Народ щоб, чернь, на місці скрізь сиділа
Й не сунулась з своїм запалом.
Готуй від'їзд в столицю.

Пилип Орлик виходить, Мазепа хвилю
сидить задуманий. Після встає й вдив-
ляється через двері в садок. Проходить
пару разів по кімнаті й знову зупи-
няється в глибокій задумі.

Чіт чи лишкар..
Мусить бути чіт!
(Спокійно) — Ей, хто там є?.. (Входить Федір).
(До Федора) — Готуй від'їзд.

П а в з а.

Проходжуючись, дещо рішає. В цей час
чути дзвони, що, розпочавшись кілько-
ма ударами, пізніше сильнішають. Ма-
зепи зупиняється й нервово слухає. По-
вільними кроками з балкону вхо-
дить Мотря. Вся в білому. Мазепа
стоїть здивований. Мотря де-котрий
час не рухається, а жалібними очима
пильно вдивляється в обличчя гетьмана.

МАЗЕПА— | опановуючи себе | — Мотю, дитино моя,
це ти?..

Відкіля?.. Чому така ти не своя?..
Що з тобою сталося?..

МОТРЯ— | не рухаючись | — Так, гетьмане..
Я блукала в твоєму садкові
Й душа до тебе потягла.—
— Прийшла тобі зачурувати побіду..

МАЗЕПА— | підходить до неї, бере за таліс й садовить
на камапу | — Спочинь, дитино, ти стомилась.

П а в з а.

Мазепа дивиться на Мотрю.
Моя кохана!..

П а в з а.

Дивиться на неї, розгублений. Мотря
декотрий час мовчить, після обертає
голову й усміхається. Обнімає й ту-
литься до Мазепа.

МОТРЯ— | просячи | — Не одпихай мене, мій любий!
Візьми мене з собою хоч і на край світа..
Однак самотній не життя мені,—
Цілий цей час я лиш про це гадала.

МАЗЕПА— | ласкаво дивлячись на неї; між реченнями
довгі павзи, свідчать про нершучість | — Ди-
тино моя наймиліша!..

Кохання мое найдорожче!
| пригортає її до себе | — До тебе лнуть
всі думки і розум,

Для тебе я ладен життя своє згубити,
Аби була ти в добробуті
І слава людська тебе не сплямувала;
Аби ти чистая ступила на рушник зі мною..
Я знаю,
Себе ти прагнеш посвятити
Для мого добра і слави Україні—
Святая ти, пречистая, любая!..
| Гірко | — Ти хочеш змагатися з стихією,
дитино..

Ти свічечка серед похмурих холодів життя..

В цей час дзвони густішають, перехо-
дючи на гвалт

П а в з а.

Чуєш дзвони, дитино?..

МОТРЯ— | наче в сні | — Чую..

МАЗЕПА—(гірко) — То батьки твої, напевне, бють
тривогу..

(до дверей) — Ей, хто там є?..

(до Федора) — Попросить сюди Чечеля, пол-
ковника..

(По павзі) — То батько твій здійняв такий
алярм тріскучий;

До Бога промовляє мідним язиком...
(Допитливо, бере її за руку) — Підеш, дитино?..

МОТРЯ — (не розуміючи) — Куди?..
(З жахом) — До дому?..

МАЗЕПА — (мягко) — Батьки твої по цілій Україні нечестять твою славу,
(Іронічно) — Шукають голосу до твого серця.

МОТРЯ — (тулиться до нього) — В твоїй душі його най шукають...
Як страшно, тату, тут стає...

МАЗЕПА — Убережу тебе, дитино!
Не бійсь.. (Встає й іде до дверей).
(до Чечеля, що входить) — Що то за алярм, полковнику?

ЧЕЧЕЛЬ — То дзвонить за дочкою
Суддя наш генеральний, --
Голосить, що йому дочка втікла.

МАЗЕПА — (здивовано) — Втікла?.. Куди?..
Ось, бачиш: тут вона —
Шукає захисту у наших мужніх грудях.
Прийшла шукати захисту й одвіту
Для свого змученого серця.
Хто мусить розсудить її з батьками?

ЧЕЧЕЛЬ — Бог, ясновельможний!..

МАЗЕПА — Бог?..
Він судить там, на небі —
А тут — я пан і судія.
І от наказую:
Припинить злосливу тривогу...
Кайдани на руки тих надіто буде,
Хто плямує славу добрую гетьмана України
Й безчестить імя невинної дитини.
(Дивиться на Мотрю) — Ії чуття сюди ось завело,

Не думаю, щоб розум.
І це чуття оборонить я маю силу.
Я суд втворю:
Але нещастя тим,
Хто перед цим судом ставати мусить...

(До Чечеля) — Піди і припини!

Чечель виходить. Мазепа підходить до Мотрі й сідає коло неї.

| просячи | — Мотю, розсудком нам рішить цю справу треба;—
| Мягко | — Вернись, дитино, до своїх батьків..

МОТРЯ — | глухо, боляче | — Вернутись?..
МАЗЕПА — | ніжно, мягко | — Так, найдорожча...
Законам і звичаю ми мусимо коритись...

МОТРЯ — Законам і звичаю?..
МАЗЕПА — | мягко, розважно | — Так, дитино...

Тим законам,
Що їх для себе люде створюють самі..
А звуться ці закони звичаєм;
Найбільшим з цих звичаїв є —
Добре імя гетьмана й дівчини.
Розсудком же своїм
Скріплюєм ці закони й ми також..
Ти знаєш, Мотю!
Сила поговору є страшна:
Для дівчини вона є тим сільцем,
З котрого визволитись важко...

П а в з а

Й для мене це неславу може спричинить:
Тоді.. тяжко тобі буде, любя!].
А в ці часи,
Коли на терезах вирішується доля України,
І то на довгий час,
Сугово мусимо з звичаєм рахуватись..
| Ніжно | — Для тебе ж це говорю я, дитино!
Тебе я хочу зберегти чистою й щасливою.
Я ціну твою посвяту,
Це жертва перша й найдорожча
Для нашої Вітчизни...
Ії вона ніколи не забуде.
З цих іскорок, дитино.
Складем огонь любови довічний для Вітчизни.

МОТРЯ— | встає й підходить до дверей балкону, вдив-
ляючись у сад | —

Закон—і серце..

Для кого ж,

Як не для України,

Воно так спалахнуло?

| напів обертається до Мазепи | — Лише для
тебе й помислів твоїх, гетьмане!—

— Розсудок... —

Як палить слово це мене..

Воно не йде назустріч серцю,

Не може дати йому порадоньки...

І горе ж є мені нещасній! —

О, Господи, за що ж такі терпіння?.. | схи-
ляється до одвірку дверей |

П а в з а.

Наче про себе.

Сама я чую тілом і душею,

Що не спротивлюсь силі марного чуття;

Кружусь з його веління,

Наче зіроньки з веління Бога.

П а в з а.

Й ніщо не в силі руху їх спинить.

(Ніби обертається до Мазепи) —

І чую також,

Що розум є душі лиш вірная прислуга..

А вся моя душа в тобі, гетьмане!—

| Здіймає до нього руки | — деж серцю ді-
тись?...

МАЗЕПА— | підходить до неї, бере ніжно й садить
на канапу | —Збережи його для мене, найдо-
рожча!..

Його вогнем спалю я своїх ворогів,

Здобуду славу Україні,

А тоді!..

Тоді слава перемоги

Притьмиць це здійснее завзяття батьків
твоїх

І переможе забобони...

Тоді вони примушені будуть

На наші домагання погодитись—

Вернись, дитино!

Не дай злій славі в Україні розійтись.

Дзвони вже зовсім стихають.

Ти чуєш, як впливає мій наказ:

Оздоблений і скріплений побідою

Він ще більш могутній буде...

Входить ЧЕЧЕЛЬ.

Тебе, полковнику, попрошу

Спровадити Мотрю Васильовну до рідної оселі.

Врозуми батьків,

Що в мене є ще сила спокій дитини обо-
ронить.

Підходить до Мотрі й цілує її в чоло.

Мотря знесилено встає.

Корись, дитино, любови моєї до тебе,

Вернись до батьків своїх і жди!..

МОТРЯ— | ніби про себе | —Прощайте, тату..

МАЗЕПА— Нехай Господь тебе благословить!..

Мотря й Чечель виходять. Мазепа в
глибокій задумі сідає в фотель..

П а в з а.

Найтяжчу рану заподіяно чистішому з сер-
дць!..—

П а в з а.

Але... до бою швидче!

Затроєні вже мої стріли...

Тому, в кого вони вілять,

Лиш тяжче буде умирати...

А К Т І V.

На березі Ворскли в Полтаві. Направо
річка, наліво й вперед тягнуться зеле-

ні береги. Широкі, старі верби звисають
верхами над водою Вечір на Івана
Купайла. Починає сутеніти. Чисте небо
встеляється зорями. Чути хорові співи,
то тихі, то голосніші. Мотря виходить
на беріг і зупиняється.

МОТРЯ — | сумно | — Завтра день щасливий був ко-
лись для нього,

Тепер же сумом згадка оповита...—
Де він тепер?—
Що мислить і радіє чим?—
Ще з того вечора страшного
Не бачила його я усміху й не чула голосу.

П а в з а.

І вісточки не мала по сей час..
(Обдивляючись навкруги)— Як гарно скрізь!—
За хвилию огні тут запалають,
Дівчата веселитись будуть.

П а в з а.

— І згадувати милого,
А може й відчувати його..
— А я?..
Нема мені просвітку вже, ні радості..
Була гетьманською невістою,
Тепер же ріки сліз
Навіть сонця не дають побачить...

П а в з а.

(Здрігається) — Батько страшною смертю зги-
нув;

Невже й я винна в його смерті?..
Ох, Боже милій!..
Тепер кругом для мене пустка.—
Рідна мати відцуралась.
Загибів батька страшною плямою
Гнітить мій мозок і чуття.
Як тяжко!..

Нема мені до кого притулитись,
Нема з ким серця одвести.
А страшно так самотній бути.—
Тітка Настя лиш голубить ще мене,
А решта?..
Холодні й байдужі, як світ увесь.—

П а в з а.

Невже забув мене гетьман?
Невже ж мене він вже не любить?..
Господи, вже швидко битва розпочнеться,
Пошли ж ти янголів усіх,
Аби вони уберегли Вітчину і гетьмана...—
єдиною надією й утіхою
є для мене щастя їх.

На березі раптом з'являється Федір і
підходить до Мотрі. Вбраний по-дорож-
ньому, з торбиною за плечима. Мотря
здрігається.

ФЕДІР — (весело) — Добри вечір, панунцю!.. Сумуєте?..
МОТРЯ — (здивовано) — Хто ви і відкіля? Чого вам
треба?..

ФЕДІР — (весело) — Не впізнали..
Це я, Федір, гетьманський джуря.—
Я завше й вірно своєму панові служу,
Прибув до вас із звісткою.
Шукав вас скрізь,
Тинявся по городах.
Та як почали собаки мене гризти..
Боявся я прийти до вас, у дом,
Бо стежа московська не спить,
Так як і собаки по городах.. *

МОТРЯ — (радісно) — Деж вісточка від гетьмана?..
Де він?..

Живий, здоровий?..
Як там справи йдуть?—
Говори жвавіше.

ФЕДІР — (весело) — Не на письмі —
Бо ж це є небезпечно...—

Гетьман тепер тут ось, недалеко,
 Вже певне підійшли із Шведом під Полтаву.
 Мене сюди до вас прислали,
 Переказали привіт для вас щиренький,
 Щоб не сушили свого щастя й.. серця.
 Неодмінно Полтава буде наша,
 От-от тут буде бій.
 Здобуть Полтаву гетьман рішив щоб не було,
 Тоді й побачите його...
 Москаль оце втікав сюди;
 А тут він і подав в сільце...

МОТРЯ — А як гетьман, здоровий, веселий?..

ФЕДІР — (тихше) — Здоровісінький!..

Все з Шведом,
 З найстаршим з них,
 Із корольом балакають, та мовою такою,
 Що й дідько його не розбере...
 Ціліньку ніч над планами сидять,
 А сплять лиш на коні...
 Ще як не траплялось битви
 Й Москаль тікав що ніг було—
 Сумний ходив гетьман.
 Тепер же Москалеві
 Дали щось сім вже наперед,
 А тут буде остання.
 Москаль все подгається,
 А гнать його гетьман уміє—
 Карло покохав гетьмана, кажуть,
 Як батька рідного, скрізь вдвох...
 На бенкетах Карло п'є, гетьман ніколи.
 (Оповідає). Оце якось затіяли Низовики.
 Попробувать із Шведом сам-на-сам. —
 Може й це колись придається...
 Всі стали ми на тому,
 Аби лиш двох зійшлося,—
 Наш і Швед.
 Від наших вийшов добровільно Смачикуліш,
 Від Шведа теж не сам останній...
 Сміху було, Господи, не доведи!—
 Зчепилися, пойорзали один другого,
 Після наш Шведа так сіпнув,
 Що той лиш булькнув.—

Гетьман розборонив;
 Швед з годину щось полежав і пішов в обоз,
 А Карло подарував Смачикулішу ту чарку,
 З котрої сам лиш пив горілку...
 (Спохвотився) — Та я вже забалакавсь.
 Ждіте тут гетьмана;
 Коли засвітять огники й віночки понесуть,
 Тоді гетьман під'їде на коні:—
 Вони прийдуть на стежу...
 Он уже ідуть дівчата,
 Прощайте...

Федір зникає. Мотря декотрий час
 стоїть на місці. Чути співи; гомоном
 підходять на беріг дівчата й хлопці.

МОТРЯ — Боже!.. Невже побачу я його сьогодні?..

Господи,
 Всемогучий покровителю,
 Наставниче й заступнику... даруй йому перемогу!..
 — Я віддам Тобі себе...

Гомін наближається.

П а в з а.

Ідуть сюди... Піду й сховаюсь за вербою,
 Послухаю, як будуть гратися дівчата...

Стає за найбільшою вербою. На беріг
 увіходять дівчата й хлопці, несучи ряс-
 ну гиляку. У дівчат в руках квіти, ріж-
 ні прикраси для оздоблювання верби.
 Хлопці зараз же вставляють в землю
 вербу, за сим починається хоровод. Не-
 забаром цілком темніє. Дівчата увесь
 час співають пісень: то тихше, то го-
 лосніше.

Чути: Ой, порости, хмелю, вище мого
 двору,
 Ой, не ходи, нелюб, коло мого
 двору.
 Ой, як тяжко-важко * каме-

ню та котитися,
А ще тяжче-важче старому та женитися...
МОТРЯ — (тихо, важко) — Ці співи моє серце розривають...
Так хочеться в хороводі закрутитись,
Щоб про все забути.—

Наразі круг розривається. Більшість сідає на траву. Купками вдвох чи втрох дівчата плетуть вінок, декотрі з хлопців несуть квіти для них. Галас, співи, реготання. Оддалік теж чути співи.

I ХЛОПЕЦЬ — Може й огонь розкласти можна вже дівчата? —
На Ворсклі як на страсті в церкві.

I ДІВЧИНА — Пожди ще трохи,
Дехто надійде..

I ХЛОПЕЦЬ — Чекаєш, га?.. А де він? Не в Москаля?—

II ДІВЧИНА — А тобі ж до цього що?—

I ХЛОПЕЦЬ — Боюсь, зав'яне серденько!..—

II ДІВЧИНА — Та не по тобі!..

III ДІВЧИНА — Теж козак,
Як півень з списом в оздобі!..—

Загальний сміх.

I ХЛОПЕЦЬ — Брати у військові, а ти?..
Кому ж накажеш, Москалю служити?—
Наші ще не надійшли.

II ДІВЧИНА — Ти б краще роздивився,
То й побачив би кому...

II ХЛОПЕЦЬ — (встаючи) Та й гарні бо дівчата наші,
Чи ж є на світі десь ще кращі?

I ХЛОПЕЦЬ — Хіба ж не гріх
Дивити й не покохати їх?..—

II ХЛОПЕЦЬ — А тобі котра є до вподоби?

I ХЛОПЕЦЬ — Ога, що то в оздобі! (показує).

II ХЛОПЕЦЬ — (жартує) — Я знаю —

В тебе ласая натура:

Але гляди... щоб не засвербіла шкура.

I ХЛОПЕЦЬ — (показує) А тих он і не розіллеш во-
дою:

Якусь про милого ведуть балачку між собою...

II ХЛОПЕЦЬ — Та цур їм всім, ходім!—

I I II хлопці одходять далі по бере-
гу й зникають в темряві. Огонь розкладено, скоро понесуть віночки на воду. Коло вогню збираються дівчата й хлопці й заводять хоровод. Співи, сміх, регіт.

Чути: Ой, не стій, вербо, над водою,
Не пускай гилля по Дунаю,
Ой, Дунай море розриває,
І день і ніч прибуває,
Та з верби корінь підмиває...
І т. д.

МОТРЯ — (гірко) — Огонь уже палає..

Скрізь огні горять...

Піду і я хоч пісню заспіваю,—

Нехай спішить голос мій йому на зустріч!

Виходить з-за верби і підходить до гурту. В гурті наступає раптом замішання. Хоровод нагло розривається. Дехто наміряється тікати. Чути заїсний сміх, викрики: русалка, мавпа, любовниця, наложниця. За хвилину майже всі розбігаються. Лишається тільки II дівчина

МОТРЯ — (в розпучі) — Чому це ви, дівчата?..—

Я теж хотіла в хороводі бути.

II ДІВЧИНА — (з призирством) — Теж дівчина!..

(Регоче) — То йди собі туди, відкіль прийшла.
Ти — лушогубка!.

Зникає. Мотря зупиняється оголошена. В цей час в темряві, виступаючи на світ вогню, виходить кілька фігур. Коли фігури наближаються, серед них помітно постать Мазепи. Мотря стоїть між світлом і темрявою, здалека її ледве видно. Раптом пролунав гарматний стріл. За ним другий і третій Замішання, фігури зникають у темряві.

МОТРЯ — (в розпуці) — Гетьмане!.. Тату!..

Падає непритомна.

А К Т V.

Сад Пушкарівського монастиря, коло Полтави. Мотря в чернечому вбранні сидить на лавці, підперши правою рукою голозу. Дивиться сумно перел себе. Вигляд виснажений, змучений. Літо. Говорить поволі, з довгими паузами.

МОТРЯ— І тут не маю я спокою—
 Минуле мене чавить..
 Гетьман помер на чужині,
 Батько згинув нещасливо.—
 А я лиш світом нужу..
 Самітня я і світ мені не милий.
 Ні про що я не благала Бога,
 Лише о спокій для мого серця;
 Але даремно..
 Хотіла я в оселі тихій цій
 Знайти душі своїй спокій,
 Хотіла вимолить гріхи свої
 Й багаті прощення у Вітчизни.
 Але чую, що гріхи є дужчі!..
 Ох, тяжко!..
 Усякий раз,
 Коли на паперть піднімаюсь,
 В душі стає зневага Бога.—

Бо чую все: анафема... анафема... анафема..
 Йому, найдорожчому на світі.
 За що?..
 Що так кохав віддано Україну?
 Ці слова так тяжко гнітять душу.
 І тут, що крок — то скрізь прокляття.—
 І я проклята..
 Ачжеж правду церква каже?..
 Я чую: голос цей прокльону
 Не дасть мені хвилиночки спокою..
 Що день, це двічі чую я. —
 Як сила дужа знущається над пам'яттю його..
 Чи це така нагорода за мого кохання щире?
 Хіба ж я винна,
 Що хотіли ляде не сміх мій голосний почути,
 А плач зневір'я?
 (Здіймаючи догори руки) — Боже сонце! —
 Невже ти не бачиш?..
 Невже ти не чуєш,
 Як тяжко я страждаю?..
 Зверни до мене своє ясне світло,
 Даруй мені хоч те, що я просила;
 Бо ж я не пощади, не милости хотіла,—
 Лиш справелливости..
 Коли нема її — я хочу вмерти.
 Підходить сестра Горпина.

СЕСТРА ГОРПИНА—Й я тут коло тебе сяду, сестро,—
 Бо дуже вже стомилась.
 Усі грядки я пополола;
 Мальва, настурці удались найліпше,
 Тільки підполоти.
 Барвіночок рясний такий, чистенький...

МОТРЯ— (ледве всміхаючись) — Барвіночок...
 І я барвінку насадила,
 Багато так розрісся він, його я теж люблю...

СЕСТРА ГОРПИНА— Чому ти, сестро, така смутна?
 Говориш, але лице твоє
 Сумне як місяць — сонце вмерших...

МОТРЯ— Так, сестро...—
 Цілий світ тепер умер для мене;
 Й я для нього.

Чого ж мені ще ждати?
СЕСТРА ГОР ІНА—(з докором) — Е, сестричко!
 Гріх про своє життя так говорити—
 Його ж нам Бог дає...
 Цим викликати можна Божою неласку...
 Чи ж це годиться, сестро?
 (Поспішно встає) — Ну, я піду... кінчу полоти.

Сестра Горпина одходить. Мотря декотрий час сидить мовчки. Обдивляється навкруги, встає й підходить до ближнього дерева. Тулячись до нього, здійсмає очі до неба.

МОТРЯ— І тут я теж самотня...
 Невже я маю вмерти, Боже?

Стає навколішки Радісно.

Береш мене до нього, Господи?...
 Молю Тебе,
 Друже й покровителю обездолених,
 Наставнику й захитнику,
 Спаси їх і мою Вітчину!..
 Не я в їх смерті завинила,
 Прости ж усі гріхи їм,
 Дай матері моїй спокій й земнеє щастя...
 Прийми мою молитву, Боже!
 Не за себе я молю Тебе:
 Молю за нього й Україну...

Приймає отруту й падає знесилена.
 В цей час наближаються по алеї Ігуменія з черницями. Зупиняються коло тіла Мотрі.

ІГУМЕНЯ — Цим літом ми управимось як слід.
 Всевишній не полишає нас без ласки
 і ми про це мусим завше пам'ятати...

СЕСТРА ГОР ІНА—(помітивши Мотрю)—Боже!... що це?..

Всі підходять до Мотрі. Вона вмерла.
 Помітивши отруту, Ігуменія й черниці
 заспокоюються. Деякі хрестяться.

ІГУМЕНЯ — Не гнівіте Бога його хрестом за душу
 цього ворога Божого створіння...
 Це самовільна жертва—не вгодна є йому...

Здіймає очі до неба.

Боже, за що ж така неласка нам?...
 (До всіх)—Тіло треба поховати в садку, під
 тивом,

Щоб зберегти нам тайну цю...
 Во так закони церкви кажуть...
 Цей гнів Всевишнього перенесімо твердо,
 Його щоб ласку нам назад вернути...
 (Всі хрестяться).

Кінець.

Кашп. Польща.
 В травні 1922 р.

МИСТЕЦЬКА ТРИБУНА.

ВИСТАВКА КАРТИН.

* * *

(Малярів-членів Т-ва „Веселка“.)

Може найтяжча випала доля на чужині українському мистецтву.

Тільки вогники, що чудом мерехтять в стінках задротяного життя... От - от згаснуть і зробиться темно, сумно, самотньо...

Але—мерехтять.

Мерехтять кормчими зірками і по цих зірках тільки можна відчутти, що українське мистецтво й тут — живе. І навіть... Іде наперед тернистим шляхом своїм.

Але скільки ж зусиль, скільки ж енергії, скільки ж любови треба, щоб жевріли зірки ці тут, на чужині, щоб зібралися в одно сузір'я.

І чи настане ж час, коли інертний загал прочитає в сузір'ї цім — вогняні літери:

„Цим переможеш“?

І ото маємо свято. Сумне свято, бо будь воно десь у великому місті, на волі, — воно було б подією.

А тут — майже непомітно. Ніхто навіть не знає... Не цікавиться.

Стільки подоланих перешкод, стільки запалу й любови — і майже даремно.

Прийшла своя задротяна братія жерців Агона, пережила де - кільки болюче - радісних хаплин, зітхнула і розійшлася.

Так відбувся наш „вернісаж“.

Невелика, але висока, в два світла саля старшинського зібрання вже з першого погляду робить дуже приємне вражіння і переносить далеко за дроти. Зі стін сяють і звучать шматки життя, природи, проміні сонця, буяння фарб...

Свято!

Центр вистави, що займає майже дві третини її—творча індивідуальність п. Омельченка.

Трудно уявити собі більш ширший діапазон так творчого світоприйняття, як і техніки!

Починаючи від темпераментних, живих, гарячих, але зрівноважених впевненою технікою—пейсажів і кінчаючи спокійним натюрморт-ом і аскетичною графікою,—Петро Омельченко показує, що він увсьому вміє сказати своє слово, вміє взяти своєю високу ноту.

І, властиво, трудно найти ще опрєдєлення, трудно накинути на цю широту якусь геометричну рямку: око п'є без кінця з однаковою жадобою і бадьорі впевнено - ляпідарні „Маки“, мальовниче і трохи літературне „Перед вечером“, чистими фарбами мальовані скульптурні „Рожі“,—оригінально - м'які графічні проекти українських карт...

Творчість п. Омельченка остільки рівна, остільки носить на собі ціхи майже майстерства, що слабих речей віднайти не прийшлося.

Залишається підкреслити такі дійсні досяг-

нення його в площі техніки, як лілово-лязурн : „Казку про троянду“ — чиста символика з сильним психологічним наростанням вражіння, з яскравим рухом і з явною насиченістю сонцем, що ось - ось протне плескати, лілові тінні фантастичних силуетів; тонку музичну гармонію ультрамарина і кобальта в „Зімовім вечері“; релігійну символіку „Благовіщення“ в рожево - лілових тонах з лейт-мотивом шляхетного польверонеза.

Окреме місце займають графічні спроби, серед котрих найліпше — рослинний орнамент старо - українського стилю, і дуже сильний (чи не найсильніша річ?) натюрморте (огірки і баклажани).

Останній — своєю простотою, лаконізмом і предметністю при слабій, явно „для публіки“ — фактурі, вказує тільки на те, що міг би дати п. Омельченко, якби працював тільки „для себе“.

Впевнений, сильний і короткий удар пензля - найбільш яскрава риса п. Омельченка — поета синьої переважно фарби.

І здається, що одно хіба можна порадити артистові: шлях його скорше від цього власне, останнього „натюр морт“ - у.

Побільше предметности, речевости, статичности, насичености фактури.

Побільше (принаймні поки - що) малярства, і поменше літератури.

* * *

Ще весь в шуканнях, весь в намацуванні шляхів, як той лицарь „на роздорозжю трьох доріг“ — п. Щербак. Але й „подорожні“ його вра-

жіння цікаві, мальовничі, сильні.

Може він трохи розгублюється, може іноді йому бракує технічних засобів — це так зрозуміло і природно для артиста в добі шукань, — але й у нього, попри незрівноваженість форми, часту відсутність стиля, дісонуючі з'єднання аляповато-синіх (берлінська лязурь?) тонів, раптом з'являються речі такої високої експресії, як „Голова“, писана чистими фарбами акварелі (правда — без „акви“), обо речі такого трудного розрішення в сфері „психологічного пейзажу“, як „Буде зімно“.

Є помилки, є непевність руки, є необережність в засобах, необережність учня.

Але п. Щербак це ще — мабуть, ще - передранкові сутінки, котрі ось - ось розвидняться в веселий весняний день: в світлі його артист знайде себе.

І тому — почекаємо.

* * *

Єсть якесь чистопівнічне уміння підійти до самого звичайного пейзажу, болюче - тонко відчуті його сум і приємно опoетизувати пензлем — у п. Жукова.

З де - кількох журливо - похилених вітів, шматка річки і половини хмари він завжди вміє скомбінувати елегію або романс.

Йому ще не дано бути до кінця чітким, до кінця каліграфічним, щоб створити пейзажний сонет, цільний, ляпідарний і міцний, але обличчя п. Жукова, яко переважно поета в пейзажі, явно проступає крізь його невеликі полотна.

Найголовніше у п. Жукова те, що він, без-

перечно, відчуває цей особливий німий „безглагольний“ сум природи, що німа мова її йому зрозуміла...

Навіть на шкоду малярству. Він точно відчуває психологію пейзажа і в той же час ще не вміє, власне кажучи, дивитись і бачити в ньому все.

І тому літературність в малюнках п. Жукова—явище дуже небезпечне для артиста: вона може законсервувати творчість його в дешеву форму офіційної, зверхньої, „альбомної“ краси („гарненькості“) і стати домовиною для п. Жукова—маляра.

Неменше виразний дисонанс відчувається у п. Жукова і в моменті фарба-лінія, котрі мусять в ідеалі зливатися в одно.

У п. Жукова вони небезпечно - самотійні, що являється ознакою малярської незрілості його.

Але п. Жуков працює і в цьому запорука його майбутнього.

І тому трохи ретроспективні (Штук, Беклін) його „Ліший“ і „Над ставком“ не будучи розрішенням самотійних завдань автора,—залишаються показниками цього праці й уміння працювати.

Ліпша річ п. Жукова—автопортрет. Він дає надію, що малярський дальтонізм п. Жукова не є його хроничною хворобою.

П. Жукову треба знайти в собі сили за всяку ціну зійти з тої ще не мертвої, але вже мертвої точки, на якій він зараз стоїть.

Академія і систематичні справи в „баченні“ природи—допоможуть п. Жукову зробитись артистом.

* * *

В наші часи істричної кризи рисунку—було несподівано приємно побачити цілком грамотні портрети п. Дядинюка, який, на жаль, представлений дуже малою кількістю праць.

Цікавим також уявляється спосіб розфарбовування у п. Дядивюка: фарби його умовні, лаконичні, але вони утворюють те, що називається колоритом.

Акварелі п. Харькова—суть студії, що мають вартість лише для автора їх.

ЄВГЕН МАЛАНЮК.

Пост скріптур. З 28 листопаду виставку картин перенесено до міста Каліша.

Помешкання, що коштує надзвичайно дорого, уявляє з себе дуже низькі дві кімнати, без електрики, без потрібної кількості вікон і, звичайно, без найменшого сурогату меблівки...

Але виставка тут має більш систематичний характер. Картини розвішані так, що дають змогу легше охопити фізіономію того чи іншого артиста.

Єсть новини, яких не було на виставці в таборі.

Звертає на себе увагу „П'єро плаче“—п. Омельченка, на якому майже не відчувається впливу Сомова; це цілком самотійно вироблений мотив з комедіє дель арте на тлі версальських декорацій.

І тому новий твір п. Омельченка треба визнати новим придбанням в творчості артиста.

„Портрет жінки“,—на жаль, не додає нічо-

го до повищої характеристики п. Щербака.

Моторошним дисонансом вистави є „портрети“, виконані по замовленнях місцевих „меценатів“, що в силу, очевидно, позажних причин мусили опинитись на виставі.

Але... там, де говорять шлунок,—інтереси мистецтва мусять замовкнути.

І тому про це мовчу.

Є. М.

Б І Б Л І О Г Р А Ф І Я.

А. КОР-СЬКИЙ.

„МАНІВЦЯМИ“ К. ПОЛІЩУКА.

Про твори Поліщука ми вже писали.

В тих писаннях своїх ми звертали головну увагу на внутрішній зміст творів, на їх провідні ідеї.

Маючи от сей свій критерій, ми й розглядаємо нову книжку К. Поліщука: „Манівцями“. (Нариси й оповідання з часів революції).

У „Манівцях“ читач знайде рясні описи нашої страшної дійсности. Описи ті могли повстати лише під пером людини, яка ту дійсність страшну сама бачила віч на віч.

Автор дає цілий ряд типів, картин, рефлексій з самого недавнього, вчорашнього.

Ось балачка героя оповідання „Манівцями“ з українським генералом в справі дразливого випадку жидівського погрому: „Одначе погром, пане генерале, таки ж був!.. Погром довгий, страшний і жорстокий, в якому брали участь не одні тільки селяне сусідніх сел...“

Погром?!—Подивився на мене здивовано генерал і потер для чогось долонею свого вузького й червоного лоба.—Може то так щось таке... ви-

падок якийсь під час бою.

— Але-ж бою майже не було, а погром був і то самий певний, який загубив те дійсне, вяке вірив і яке любив!..“

Трошки дальше цей же самий герой на ранок слідуючої днини, шукаючи свого „дійсного“, зустрічається з селянином, що відкручує гайки на шинах залізниці.

„Підійшов і привітався:

— Слава Богу!

— Як хочете...—відповів понуро дядько.

— Чого ж то так?—зацікавився я.

— Самі бачите...—музикнув.

— Бачу,—сказав я.—Шрубки викручуєте...“

— Треба!—каже поважним господарським голосом.

— Але ж від цього потяг може зійти з рейок... Нещастя станеться...“

— Яке там нещастя, коли... коли... гм...“

Підвівся, почухався в потилиці і раптом засміявся:

— Тепер по цих рейках тільки одне нещастя їздить...“

— Як то так?..“

— А... а... отак...—Якось чудно замуликав він і, підійшовши на два кроки ближче, несподіва-

но замірився на мене сокирою"... („Манівцями" ст. 18)

І цей дядько з сокирою і той генерал з вузьким і червоним лобом, що вдає зі себе невинного незнайку, який сном і духом не відає про погромні вчинки його війська—якже усе це реально і правдиво представлено.

Як багато воно кидає промінистого світла на найтемніші закутки наших нещасливих визвольних змагань останньої доби. От цих освітлених закутків у „Манівцях", так само як і у багатьох інших творах К. Поліщука—їх надто багато.

Цією своєю знайомістю різних сокрованих моментів з нашої визвольної боротьби та своїм справжнім мистецьким хистом їхнього освітлення К. Поліщук і є одною з найдорожчих постатей поміж сучасними нашими письменниками. Таких моментів у нього надто багато. Очевидно, що авторові приходилося бути в самій гущі наших визвольних змагань, переносити найтяжчий гніт їхньої ваги, відчувати найгостріші урази її.

Ця велика кількість зафіксованих у психіці письменника картин з нашого сучасного життя, у сполученні зі стремлінням скоріше поділитися своїми скорбами з українським читачем, на нашу гадку, зпричиняється до того, що К. Поліщук випускає в світ отакі збірки коротеньких речей, як от ці самі „Манівцями".

У таких збірках де-які з оповідань виглядають просто ніби талановиті хронікарські замітки. Такі, напр.: „Визволений раб", „Невідомий", „Блакитні сни" та інші. Особливо цей „Визволений раб"

І пощо авторові було визволяти його зі сво-

го авторського портфеля?

Видно, що випускаючи в світ отакого „Визволеного раба" письменник просто хотів зафіксувати подію, що свого часу вразила його чутливу мистецьку вдачу й—більш нічого.

Але ж так не можна писати. І автор про це сам, ми певні того, добре знає.

Між іншим: такий хронікарський характер деяких творів обезцінює в очах навіть не вибагливого читача всю творчість письменника. Це те саме, що фальшива нота для співака на першому дебюті.

Молоді письменники в цьому відношенні—ті ж співаки. Отже необхідно стримувати своє стремління до ділянки з читачами овочами своєї мистецької творчості. Краще давати менше, але щось викінчене до найбільшої досконалості. До творів, що власне мають на собі ознаки такої викінченості, можемо віднести оповідання „Воєнко", „Манівцями", „За ґратами", „Револуційним шляхом", „За всіх—один", „Одне Різдво" і „Великого бажайте". Решта ж речей, що складають книжку „Манівцями", на наш погляд, менш вартісна.

Великою втіхою для нас у „Манівцях"—це щире й об'єктивне ставлення автора до нашого бідного українського жидівства. Того жидівства, яке не приймало участі ані в „ревкомках" ані в „протофісах" і яке, не дивлячись на це, так страшно нівечилося.

Оповідання „За всіх—один" знаменито представляє читачеві трагедію такого жидівства. Автор дуже добре зробив, що перш ніж вивести свого Абрума Штуцмана, він докладніше зупинився над освітленням загального стану нашої тогочасної армії.

Описуючи стосунок козака й старшини він малює перед нами старшинське зібрання, а в ньому старшину, що займається політиканством:

— „Не гетьманчиків вчити нас, не гетьманчиків! — уже кричав соціялист-революціонер.

— І не большевиків галасувати на мене! — гарячився гетьманець.

— Прошу не забувати, що я капітан російської служби і за такі речі морду б'ю!..“ і т. д.

Тим часом під вікнами старшинського зібрання ходили козаки і, прислухаючись, пошепки говорили між собою:

— Ти... ш... а наш брат ніколи не буде так довго балакати та сердитися...

— А тож... в морду його тай годі, як що він тее...

— Хі... хі... хі...

— Ходім самогону шукати...

— А ти знаєш?

— Знаю!

— Ходім!

І не було в тому нічого дивного, коли о самій півночі коло старшинського зібрання розляглося несподіване:

„Не разбажу я песней юдалю
Раскошный сон красавиці маєй!..“

Господарь зібрання бомбою вилітав на двір і кричав:

— Геть мені звідси! Як вам не соромно! А ще й козаки!

— Ми такі козаки, як ви охвіцери! — Чулася на вулиці нахабна відповідь.

І тому то, що читач зазнайомився з ціми

„дрібничками“ життя нашої армії, сценка з провокаційним вбивством Абрума Штуцмана виникає цілком натурально.

— „За що ти його вбив? — кинувся я до козака.

Той, не перестаючи так же придуркувато всміхатися, сказав:

— Треба було вбити, так і вбив!... Хай не шпюніть!..

— Він божевільний, а не шпюніт!..

— Божевільний?! — здивовано озвався козак. — А пан „прокурор“ казали, що він шпюніт і що його треба розстріляти!..“ („За всіх один“, ст. 64).

Шкода, що автор не представив нам докладніше постати отого „прокурора“. Хоча навіть і така, якою ми її бачимо в оповіданні „За всіх — один“ — вона всеж таки кольориста, правильно й виразно окреслена. Це яскравий тип політичного й кримінального збродняра, який під прапором нещасливої української визвольної боротьби реалізує програм московської чорної сотні з одного боку, з другого — набиває свої кишені награваною кривавицею укр. населення, і з третього — до щенту нищить всі визвольні змагання нашого народу! І при тому — руками того ж таки народу!

I. 3—КО.

ЕДГАР АЛЕН ПО. Червона Смерть і інші оповідання. На українську мову переклав Меріям. 64 ст. 16°. Видання „Добра Книжка“. Львів. Содова, 4.

Означена книжка є перше число „Бібліотеки Меріяма“, яка має містити „переклади найкращих творів світового письменства, подаючи їх гарною всеукраїнською мовою та дбаючи про естетику зверхнього вигляду книжки“.

Наступні збірки мають містити твори „таких авторів, як С. Лягерлеф, Шекспір, Р. Таґоре, Данте, Мільтон, Паскаль та інших“.

Мета — гарна. Захоплені ідеєю відродження української державности, всі свої сили й увагу ми, Українці, віддаємо рідному мистецтву, рідній культурі. Це — цілком слушно, коментарі—зайві. Але придбання світової культури для ширших наших мас лишаються „terra incognita“. А ці придбання величезні, і ми мусимо бути добре ознайомленими з поступом всесвітнього мистецтва. Отже такі книжечки, які подають нам перлини світової літератури, треба вітати.

Зауважив би тільки те, що з Дантим, Паскалем, Мільтоном можна було б і зачекати — видрукувати в другу чергу; навпаки, таких, як от Кнут Гамсун, Генрик Ібсен, Оскар Уайльд, Морис Метерлінк, Гергардт Гавптман, Ар. Швіцлер, Ростан, Франс і т. д.—треба висунути в першу чергу.

Збірку першу оповідань Едгарда По видано на гарному білому папері, гарним друком. Обґерт-

ка простенька, але солідна. „Естетика зверхнього вигляду“—задовольняюча. А от що торкається „гарної, всеукраїнської“ мови, то треба побажати більш уважного шліхтування її, бо ж такі слова, як от: без'умного, закрашені, торжественно, пятнами, платком, поступав і др. являються витягом з московського лексикону.

Навряд, чи зможуть вважатися прикметою гарної всеукраїнської мови і такі речення:

- 1) Віяв з д о р о в и й (?) полудневий вітер.
- 2) ... і чудним диваком (?) тону в мріях.
- 3) Зайти там.
- 4) Я ходив там і сюда (!)

5) Справді, ціле товариство з д а в а л о с я почувати (?), що в цьому перебранню й поведінці чужого не було ні жарту, ні приличности (?).

6) ...не внесла йому ні одного доляра, ні не мала на ніщо надії, з якого не будь джерела.

7) Він такий рафінований, такий інтелектуаліст, такий вимагаючий, з так субтельним поняттям помилок і з таким смілим почуттям краси.

8) Справді!—Нервозний,—дуже, дуже сильно нервозний я був і є.

9) Палата, до котрої мій лакей радше здобув вхід, якби мав мені дозволити, мені, тяжко раненому перебути ніч на отвертому воздусі, була одним із тих домів, що лучили похмурість із величавостю, що так довго зносилася в Апенінах на ділі, як і в уяві пані Радкліфф.

Тут є специфічні „галицькі“ звороти, яких літературна загально-українська мова навряд чи

живає, як: зайти там, ходити там і сюди і др.

Є багато непотрібних варваризмів, які тільки забруджують мову: рафінований, субгельний і т.д.

Є просто довгі, кручені речення, які тяжко надаються до розуміння.

Ці хиби треба усунути притягненням відповідних редакторів.

Отже в цілому „Бібліотеку Меріама“ треба вітати!

Х Р О Н І К А.

ЩИПІОРНО.

ВЕЧІР—ТИЧИНІ.

Волею подій останнього п'ятиліття українське громадянство все перебувало поза розвитком рідного мистецтва, поза його поступом. Наше громадянство в цілому не брало в тім чинної участі.

Лише уривками воно то захоплювалось, слідом за „авторитетом“, новою творчістю, то більше гудило її, звичайно, не розуміючи ані часу ані його вимог.

Поруч того наше громадянство все жилося показною патріотичністю, а поза нею нічим не цікавилось.

І ось нарешті, 15 жовтня, для задротянців, заходами Літ.-Арт. Тв-а „Веселка“, у клубі „Мистецтво“, улаштовано вечір, присвячений творчості поета П а в л а Т и ч и н и.

Літературний вечір мав бути одним із тих перших стимулів, що ведуть до єднання суспільства з духовними прозявами нації. По широко уложеному програмі ініціативі частинно далось виконати своє завдання ознайомленням з характером, змістом та формою нової поезії, інтерпре-

туючи твори найдужчого сучасного національного поета Тичини. Великою любов'ю і захопленням самих виконавців далось завабити наше суспільство та потягнути його до перейняття сучасністю в мистецтві.

І справді, до якої величи, до якої сили припадає саме символічне значіння появи так барвних творів великого митця. Бо ж з 1917 роком український народ став на шлях рішучого виборення права своєму „я“, на шлях крутого революційного звороту до зміни тактики та методів, що нараз представили перед усесвіт цілу окремішність нашу. Ми снили і нараз пішли до удержання, до створення нашої національної ідеології. І разом з цим в підтвердження того, в підтвердження нашої правности ми утовщуємо ґрунт. Ми несемо культурі народів свій дарунок, свій скарб в царині штуки і тільки цим ми здобуваємо, завойовуємо собі місце у великій сім'ї. А це є робота поодиноких, для загалу у нас непомітних, творців—мистців. А найдорожчою постаттю є Тичина.

В одному русі зі стремлінням нації, в одному ритмі з її життям, він сипле перли поетичні, він робить прометейський здвиг і дає весь

чар буяння духа нації. Та потягає її в поно все-світнього змагання, що веде до перейняття вищими ідеалами: братством та любов'ю народів.

Безперечно, при всій невідготовленості аудиторії, вечір дав певні наслідки.

Все те, що далось у штуці сучасної поезії спопуляризувати, все те, безумовно, похоплено слухачем.

Вечір складався з ширшого програму. У вступному слові п. Коршнівський коротко навів значіння та ролю мистецтва у відродженій нації. Поет Маланюк відчитав нарис про Тичину. Останнє автор перевів у властивому йому тембрі, що справило добре вражіння на нашого слухача. В інтерпретації поезій брали участь: панна Лінда, пані Крупа та Коникова і панове: В. Гринвальд, Б. Базилевич, М. Селегій, Є. Маланюк та Герліх. У другому розділі було заслухано доклад М. Селегія про „версифікацію Тичини“.

Треба відмітити, що кожному гостеві було презентовано портрет поета Тичини.

Наше бажання, щоби такі літературно-мистецькі вечірки ввійшли в систему і то не тільки за дротами.

М. С.

КАЛІШ.

„ЗІГРАЯ“.

Гурток молодих українських артистів-малюків засновує товариство під назвою „Зіграя“, метою якого є влаштування вистав, організація бюро праці, об'єднання артистично-малювельських сил.

ВИСТАВКА В КЕМПНО.

Виставку картин, про яку подано вище, із Каліша перенесено в Кемпно.

В майбутньому т-во має влаштувати виставки в Лодзі й Варшаві.

ЖИВИЙ ЖУРНАЛ.

Літературно-артистичне т-во „Веселка“ на Різдвах Святих улаштує в таб. Щипіорно вечірку під назвою: „Живий журнал.“

Члени літ. арт.-т-ва, які в той же час є співробітники журналу „Веселка,“—виголосять свої твори.

ВЕЧІР—ТИЧИНІ.

В таборі Каліш має бути повторено „Вечір Тичині.“

НОВІ ТВОРИ.

П. ЗАГОРУЙКО виготовив до друку: „Розбита мрія“, нарис на 1 дію.

„Урядують“, жарт на 1 дію.

„Тіні і плаї“, збірка новель.

„Порвані струни“, збірка віршів.

ВАРШАВА.

ДОКЛАД ПРО УКР. ПОЕЗІЮ.

2 грудня ц. р. Євген Маланюк виголосив у помешканні „Руського Дому“ по запрошенню „Таверни поетів“ прилюдний доклад про сучасну українську літературу, з окрема про творчість

Павла Тичини.

Доклад ілюструвався читанням багатьох поезій Тичини, частину котрих виконала актриса Московського театру Мейерхольда п. Лебедева (Україна по походженню).

З польських поетів на докладі був присутнім п. Леонард Подгурський-Околув, який прочитав свої вірші, присвячені Євгеніві Маланюкові, друковані в „Курьєрі Польськ.“ після чого російський поет п. Володимир Байкін прочитав російський переклад цих віршів, а Євген Маланюк—український.

Аудиторія виявила значне зацікавлення українською поезією, про котру мала до того дуже абстрактне уявлення.

Докладчик тоді ж, перебуваючи в Варшаві, за посередництвом свого особистого приятеля—польського поета Леонарда Подгурського-Околува, мав побачення з найвидатнішим сучасним ліриком Польщі—п. Юліяном Тувімом, якого інформував про сучасну українську поезію і з окрема про життя української літератури на еміграції.

Юліям Тувім дуже цікавився українською поезією і висловив свій жаль з приводу майже цілковитого браку інформацій про її життя. На прикінці поет пробирав зробити кілька перекладів з Павла Тичини.

ВІД РЕДАКЦІЇ.

22 січня ц. р. упливає 5 літ з дня проголошення Незалежності України. Цей великий день „Веселківці“ вшановують виданням Альманаху. Надсилати матеріали не пізніше 15 I-23.

Редакційна Колегія „Веселки“.

НАДІСЛАНО ДЛЯ РЕЦЕНЗІЇ.

1) К. Поліщук	:	„Отаман Зелений“.
2) — „ —	:	„Маніячами“
3) — „ —	:	„Скарби віків“.
4) — „ —	:	„Жменя землі“.
5) — „ —	:	„Золоті зернятка“.
6) — „ —	:	„Веселе в сумному“.
7) Ф. Дудко	:	„Краса життя“.
8) Л. Андреев	:	„Життя людини“.
9) Галина Орлівна	:	„Шляхом чуття“.
10) — „ —	:	„Перед брамою“.
11) В. Островський	:	„Вівці і пастирі“.
- Всі вищезазначені видання належать до видавництва „Русалка“ у Львові.
12) М. Мельник	:	„По той бік греблі“.
видання „Загальної бібліотеки—„Русалка“.		
13) В. Лімниченко	:	„З війни“.
— „ —	:	„Хуртовина“.
14) Т. Костельник	:	„Помершій донецці“.
— „ —	:	„Пісня Богів“.
15) З. Лягеряєф	:	„Дві легенди“.
16) К. Май	:	„Воскресення“.
17) К. Сосенко	:	„Про містику гагілок“.
- ч. ч. 13-17 належать до видавництва „Добра книжка“ у Львові.
18) П. Сосенко Молод.	:	„Про славного за-
пор. лицаря І. Сірка“.
вид. „Живі Гроби“ у Львові.		
19) Сатирично-гуморист. монольоги для сцени,	:	вид. „Театр. мистецтво“ у Львові.
20) Є. А. По	:	„Червона смерть“.
Вид. бібл. „Меріама“ у Львові.		
21) І. Липовецький	:	„Хата стрільця“.

- 22) Наша Батьківщина „Україна“.
Видання К.-О.-В. VI стр. див. Щипорно, Польща.
23) М. Левицький: „Укр. граматика“
24) „На Руїнах“, вид. К.-О.-В. VI д.
25) „Стерні“, ч. I, Прага, 1922 р.
26) „Наша Зоря“, ч. 26-27 і 28, Стрілків, Польща, 1922 р.

- 27) Василь Сафронів: „Бо війна війною“.
Видання „Червоної Калини“ у Львові.
28) „Книжка“, журнал присвячений укр. книгарству, вид. „Вистриці“ у Станіславові.
29) М. Мельник: „По той бік греблі“, Вид „Загальна книгозбірня“.

Справоздання з діяльності книжного і газет. кіоску „Веселка“.

П Р И Б У Т К И				В И Т Р А Т И			
Відчиті місяці за 1922 р.	Загальний прибуток з книжок.	Загальн. прибуток з преси.	Чистий прибуток.	Виплати кредиторам.	Витрати на укр. кіоску.	Разом витрат.	Баланс на кожне 1 число.
Липень . . .	28432	5569	7124	23156	9778	35556	— 2654
Серпень . . .	48169	9784	12206	31459,70	13364	41775	— 1158
Вересень . .	27429	4579	7244	10000	7970	29964	— 726
Жовтень . .	22409	4667	9085	15000	6595	19272	+ 2490
Листопад . .	12950	6005	2875	31155	16343	47498	— 13468
Грудень . . .	53050	49520	14196	66760	13905	80065	+ 291
Разом	192,439	80124	52730	177530,70	67955	254130	— 14666

Завідуючий кіоском сот. А. КОРШНІВСЬКИЙ.

863в

Виказ пожертв.

До 1 січня 1923 р. редакційною колегією журналу „Веселка“ одержано на літературний фонд слідуєчі пожертви:

Від NN. — — — —	350 мп.
Від п. Вількушевського — —	50 мп.
Від NN — — — —	15000 мп.
Від К.-О. Укр. Ген. Шт. (папером) на суму —	3970 м.п.
Від п. Андрієвського (10 бельг. франків) — —	4580 мп.
Від журналу „Поступ“ — —	2000 мп.
Від п. Лорченка — — —	1000 мп.
Від п. Клима Поліщука — —	500 мп.

Від Л. О. — — — —	100 мп.
Від М. Островерхи — — — —	1000 мп.
Разом — 28.500. мп.	

Крім того, одержано від—

А. Падоліста — — — —	10 кор. чес.
М. Сизого — — — —	5 кор. ч.
Ю. Дарагнаа — — — —	5 кор. ч.
М. Грива — — — —	5 кор. ч.
Разом — 25 кор. чес.	

Всім жертводавцям' редакція висловлює свою щиро подяку.

„Редакція“.

Відповідальний редактор: Ф. Крушинський.

Редагує і видає колегія.

Художня оздоба журналу під доглядом Петра Омельченка при співробітництві А. Жукова і Щербака.

ОГОЛОШЕННЯ

До Шановної Редакції „ВЕСЕЛКИ“

Управа Українського Громадського Комітету в Ч.С.Р. просить Шановну Редакцію надрукувати в найближчому числі Вашого поважного часопису нижченаведене:

ДО ВІДОМА УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА.

Управа Укр. Гром. Комітету в Ч.С.Р., ознайомившись зо змістом кореспонденції, поміще-

ної в ч. 36 „Укр. Сурмач“ під заголовком „З життя української колонії в Празі“ і підписану якимсь п. Павленком, доводить до відома укр. громадянства от що: 1) ні новий прем'єр-міністр Чехословацької Республіки, ні хто інший ні в

який спосіб не зверталися до Укр. Гром. Ком. в Празі з жадними пропозиціями про необхідність реконструкції Комітету; 2) Укр. Гром. Ком. складається з 68 осіб різних партій, як соціялистичних, так і несоціялистичних, а також людей цілком безпартійних, яких в Комітеті є значна кількість; 3) в жадні академічні справи Укр. Господар. Акад. Управа Укр. Гром. Комітету ніколи не втручалась; 4) студентів в Академію приймала професорська Рада Укр. Госп. Акад., в яку члени Управи У.Г.К. не входять; 5) стипендії студентам У.Г.А. призначала Адміністративно-Господарська Комісія, яка складалася з 9 осіб різних політичних поглядів і безпартійних; 6) ні при прийманню в У.Г. Акад. ні при призначенню стипендій, як професорська Рада, так і Адм. Госп. Комісія нікого і ні про кого не питали про політичні погляди і до академії прийнято людей різного політичного світогляду; 7) жадних „студентів російської орієнтації“ ні „лівих“, ні „правих“ до Академії не приймалося; шож до вживання студентами Академії російської мови, то нею користуються тільки деякі особи, прийті з табо-

рів у Польщі та Румунії, політичні погляди яких як раз протилежні лівим; 8) „Нова Україна“ зовсім не є органом Укр. Гром. Ком. і в редакції її та в співробітництві беруть участь люди різних партій і безпартійні; 9) У.Г.К. є не урядова інституція, а приватне культурно-благод. Т-во, яке в жадні політичні справи не втручається, тому цілком дивними є міркування автора кореспонденції про необхідність реконструкції У.Г.К. по якомусь політичному принципу представництва „всіх партій“. 10) Управа У.Г.К. прохає редакцію „Укр. Сурм“ оповістити в пресі імя автора кореспонденції для того, шоб Управа могла притягнути його до Громадського суду за цілком брехливі відомості, які він подав до шановного часопису з цілком певною тенденційною метою.

УПРАВА УКР. ГРОМАД. КОМІТЕТУ В ПРАЗІ:
 М. ШАПОВАЛ, голова.
 Н. ГРИГОРИВ.
 Б. МАТЮШЕНКО.

КОМІТЕТ ДОПОМОГИ ІНТЕРНОВАНИМ ЛІТЕРАТОРАМ У ПОЛЬЩІ, складаючи сердечну подяку Шановним жертводавцям, поздоровляє їх з Новим Роком і Святом Різдва Христового.

КОМІТЕТ.

8736
58
ПРЕЗИДІЯ ЛІТЕРАТУРНО-АРТИСТИЧНОГО Т-ВА „ВЕСЕЛКА“ поздоровляє усіх своїх членів і прихильників, поза межами дротів сущих.

ПРЕЗИДІЯ.

ГРОМАДА ВЧИТЕЛІВ У ТАБОРІ КАЛІШ щиро вітає всіх Українців—колег по праці, а також їхні угруповання з Новим Роком і Різдвяними Святами!

В імені громади

Голова Правління І. ЗУБЕНКО.

Секретар М. ЄФІМОВ.

ДРАМАТИЧНЕ Т-ВО ТАБОРУ КАЛІШ вітає з Новим Роком і Святом Христового Народження всі українські драматичні товариства, гуртки і трупи, які є по той і по цей бік Збруча.

Газетний і книжний кіоск Літ.-Арт.Т-ва

„ВЕСЕЛКА“

Каліш, табір Інтернованих ч. 10.

Українська, польська й російськ. преса.

УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ ПО НОМІНАЛЬНИХ ЦІНАХ.

Комплекти таборових видань: 2 дивізії 200 мп. 3 дивізії 1500 мп. 4 див. 500 мп. 6 див. 650 мп., „Громади старшин“ 500 мп. та „Братства Св. Покрови“ 1210 мп.

Особи, що виписують усі зазначені комплекти таб. видань, не платять за пересилку.

ВИДАВНИЦТВО „ВЕСЕЛКА“

Каліш, табор ч. 10.

Вийшло з друку:

1) Літературний місячник „Веселка“

I число (розійшлося)	200 мр.
II „ „ (розійшлося)	200
III „ „	400
IV „ „	400
V „ „	500
VI, VII і VIII	1000

- 2) **Ф. Крушинський:** „Мотря Кочубеївна“, трагедія в 5 актах. 500 мр.

Готується до друку:

- 1) **М. Селегій:** Стилістика.
2) **Є. Маланюк:** Збірка творів.

- 3) **Олекса Карманюк:** „Максим Свений“, трагедія на 5 дій. (З визвольної боротьби Ірландії).

- 4) **І. Зубенко:** „Фрагменти драми“, п'єса на 3 дії.

- 5) **П. Загоруйко:** „Розбита мрія“, драмат. нарис на одну дію.

- 6) „ „ „Порвані струни“, збірка віршів.

- 7) „ „ „Тіни і плаї“, збірка новель.

- 8) **Олекса Карманюк:** „Невідомий“ драм. нар. на 1 дію.

- 9) „ „ „Зрадниця“, др. на 5 дій (Обидві речі з укр. визвольної боротьби останньої доби).

